

Fördjupad analys av medborgarenkät 2021

- Framtidens vård och omsorg 2035

Christine Gustafsson och Sylvia Olsson
Vård- och omsorgsförvaltningen juni 2022

Eskilstuna
kommun

Fördjupad analys av medborgarenkät 2021
-Framtidens vård och omsorg 2035

Rapporten är skriven på uppdrag av Vård- och omsorgsförvaltningen i Eskilstuna kommun.

Enkätundersökningen genomfördes på uppdrag av Vård- och omsorgsförvaltningen i Eskilstuna kommun av företaget SKOP som är ett fristående forsknings- och undersökningsinstitut.

Referera eller citera gärna till rapporten med referens till vård- och omsorgsförvaltningen Eskilstuna kommun och rapportförfattarna Christine Gustafsson och Sylvia Olsson:

Gustafsson, C., & Olsson, S. (2022). *Fördjupad analys av medborgarenkät 2021, -Framtidens vård och omsorg 2035*. Vård och omsorgsförvaltningen i Eskilstuna kommun. www.eskilstuna.se/framtidsomsorg

INLEDNING

Vård och omsorgsförvaltningen (VOF) i Eskilstuna kommun hade under 2021 ett projekt med att arbeta fram en målbild för *Framtidens vård och omsorg 2035*. Det var ett omfattande arbete som involverade förvaltningsledningen, vård- och omsorgsnämnden, drygt 200 medarbetare samt dialog med olika intresseorganisationer inom kommunen. För att även få med ett invånarperspektiv dels angående målbilden för Framtidens vård och omsorg 2035, dels en bild av kommuninvånarnas tankar om vård och omsorg, den digitala transformationen, inställning till tekniska hjälpmedel och anhörigvård, genomfördes en medborgarundersökning. Tjänsten upphandlades och uppdraget gick till företaget SKOP. Enkätfrågor arbetades fram i ett samarbete med SKOP och medarbetare i förvaltningsledningen. Beställningen innebar att få in svar från 300 informanter i vardera av tre åldersgrupper.

Föreliggande rapport är resultat från ett uppdrag att genomföra fördjupade analyser av data från ovan beskrivna medborgarenkät. Syftet var att bättre förstå kommuninvånarnas förväntningar på vård och omsorg och inställning till digitala arbetssätt, tekniska hjälpmedel, hjälp från frivilligsektorn och anhörigvård. Denna förståelse bygger på att uppdragstagarna har djupare analyserat data, sökt efter samband samt tillhörande reflektioner om resultatet. Dessa fördjupade analyser kan utgöra del av kunskapsunderlag som stöd för VOF:s planering av nuvarande, och framtida vård och omsorg 2035. Analyserna har på uppdrag genomförts av professor Christine Gustafsson med assistans från filosofie doktor Sylvia Olsson.

Rapporten är uppbyggd i en struktur som inledningsvis har ett fokus på hela dataunderlaget (alla tre åldersgrupper), därefter riktas blicken på den äldsta åldersgruppen (65–84) år som ger en bild av ett *"här och nu"* läge. I ett efterföljande avsnittet är det ett fokus på *"mellanåldersgruppen"* (31–64 år) som ger ett framtidsperspektiv som innefattar ungefär 15–20 år in i framtiden. Resultatdelen avslutas med ett nedslag i data från den yngsta åldersgruppen (18–30 år), där reflekteras och söks samband för en framtid som ligger ännu längre fram och kanske gruppen också representerat framtidens anhöriga eller anställd personal.

I ett avslutande avsnitt av rapporten finns en diskussion med tillhörande reflektion över resultat och förslag om förbättringar inför en kommande eventuell uppföljande medborgarenkät.

SAMMANFATTNING

- Data visar att det är jämn fördelning av könen i de olika utbildningsnivåerna. Det är en mindre grupp som har utbildning som omfattar 9 år eller mindre. Det största gruppen har 10–12 års utbildning som omfattar gymnasium, fack- eller flickskola. Det är 29 procent av de svarande som har akademisk utbildning. Det stämmer med riksnittet där 30 procent är högtbildade, vilket innebär att de har en utbildning på tre år eller mer efter gymnasiet (SCB, 2020).
- Vad gäller boendesituation, framgår att 50 procent av svarande bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet. Det är en högre andel i jämförelse med riksnittet som visar att den vanligaste boendeformen (40 %) (december 2021) är småhus med äganderätt, följt av flerbostadshus med hyresrätt (29 %), och flerbostadshus med bostadsrätt (21 %) (SCB, 2020).
- Resultaten visar på starka skäl för Eskilstuna kommun att fortsatt att arbeta enligt den utstakade målbilden för Framtidens vård och omsorg 2035. Generellt finns en positiv inställning till målbilderna, 1–4. Det är få som är negativa till målbilderna, dock finns ett betydande antal som inte har någon uppfattning eller är vare sig positiv eller negativ. Målbild 4 har sämre resultat det är också den målbilden som är mest abstrakt i sitt innehåll.
- En av faktorer att lyckas med målbilderna är att rekrytera personal. Flertalet svarande i enkäten (53%), tvivlar på att Eskilstuna kommun år 2035 kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal så att äldre och personer med funktionsvariationer får den vård och omsorg som de behöver. Det är flest kvinnor (57%) i alla tre åldersgrupper som har svårt att se att det går att rekrytera tillräckligt med personal 2035.
- Anhöriga står för en stor del av vården och omsorgen om äldre i Sverige idag, ca var femte svensk ger stöd eller omsorg till en närstående (SCB, 2021). Men, många svarar att de inte har anhöriga som kortsiktigt eller långsiktigt kan hjälpa en närstående. I gruppen äldre svarar 71 procent att de inte har anhöriga som kan eller hinner att hjälpa dem. I mellangruppen visar resultatet att det är 46 procent som inte har anhöriga som kan eller hinner att hjälpa dem.
- Det föreligger en brist på överensstämmelse, då det i både den yngre och mellangruppen, hos nästan alla svarande framstår möjligheter, vilja och tid för att hjälpa närstående såväl kortsiktigt som långsiktigt vid vård- och omsorgsbehov. I den yngre åldersgruppen var det 87 procent som kan och hinner hjälpa till mellan 3–11 timmar eller mer, under en kortare period. Endast 1 procent i den yngre målgruppen säger sig INTE vilja eller hinna hjälpa anhörig som har ett kortsiktig vård- och omsorgsbehov.
- Om en anhörig skulle behöva ha hjälp under en längre period så var det 76 procent i den yngre åldersgruppen som kan tänka sig att hjälpa till mellan 3–11 timmar eller mer. Mellangruppen svarar att de vill och kan hjälpa till i något mindre omfattning i jämförelse med den yngre gruppen, vid kortare tid (78 %) och vid längre vårdbehov (66 %).
- Flertalet i alla grupper anser att det är mycket viktigt att planera sin framtid (92 %). Enligt majoriteten av svarande, ska detta ske tillsammans med barn och anhöriga. Läger man

samma dessa två resultat (möjligheter, vilja och tid att vara anhörigvårdare samt vikten av att planera sin framtid) framstår ett spännande utvecklingsområde.

- Hur kan kommunen utveckla stödstrukturer för anhöriga att vårda närstående, kanske i större omfattning och längre än vad som sker idag?
  - Kan anhöriga bättre förberedas och ges proaktivt stöd för att vara anhörigvårdare?
  - Hur kan det skapas redskap/verktyg för att tillsammans med barn och andra anhöriga planera för en framtid där det kan komma uppstå behov av vård och omsorg? Kanske digitala planeringsverktyg kan vara något att arbeta vidare med, utveckla?
  - Hur kan teknik som möjliggör att vara anhörigstöd i vardagen, trots att man kanske inte bor i samma stad, samma land eller inte ens samma kontinent integreras i verksamheten?
  - Det är ett förslag att kommunen fortsätter att aktivt söka tekniska hjälpmedel, digitala arbetssätt eller tar en aktiv roll och är med och utvecklar tekniska hjälpmedel som har önskade funktioner och effekter.
-
- Vad gäller inställning till frivilligorganisationer/volontärer som aktörer inom vård och omsorg, framgår att de inte ses som en resurs eller möjlig medverkande part i det stora sammanhanget. Dock finns tilltro att civisektorn kan göra insatser inom området sociala aktiviteter. Det visar på en potential och invånarnas öppenhet att involvera frivilligorganisationer/volontärer inledningsvis inom detta område. Att börja där det finns positiv inställning till denna verksamhet kan säkert bidra till att andra insatsområden kan övervägas av kommunens invånare. I likhet med ett befintligt kunskapsgap inom området tekniska hjälpmedel (se nedan) finns det även här ett bildningsområde att arbeta med.
  - Resultaten visar generellt att alla tre åldersgrupper är positiva till tekniska lösningar, dock är den positiva inställningen lägst i den äldre gruppen (61 %) och högst i den yngre gruppen (71 %). Det är ändå gynnsamt med den positiva inställning som resultaten visar, trots att man inte vet vad som finns att tillgå, att det ändå föreligger en efterfrågan, speciellt vad gäller tekniska hjälpmedel för intimhygien. Här finns det ett bildningsuppdrag att driva och medverka i, dvs att bidra till att allmänheten, beslutsfattare, opinionsledare och vård- och omsorgsverksamhet bereds mer kunskap om kännedom och tekniska hjälpmedel. Samt att samarbeta med innovatörer/leverantörer för att få de hjälpmedel som behövs.
  - Mer än hälften (59%) inom äldregruppen föredrar tekniska hjälpmedel vid behov av hjälp och stöd med intimhygien. Detta är ett starkt incitament för att fortsatt att arbetet med att införa teknik inom detta område. De flesta som svarade på enkäten är positiva till att teknik utvecklas och intresset är stort hos bland Eskilstunas kommuns invånare att testa på olika tekniska hjälpmedel, det hör ihop med en stark vilja att kunna klara sig själv och inte vara beroende av andra i sin vardag. Dessa resultat är oberoende av kön, ålder, utbildning och boendesituation.
  - I samtliga svarandegrupper kan hälften tänka sig nattillsyn via kamera. Då det är ett välkänt tekniskt hjälpmedel kan det tolkas att det speglar inställning till tekniska hjälpmedel generellt och det finns ett samband till frågan ovan (inställning till tekniska hjälpmedel). Även om det inte är 100 procent som kan tänka sig nattillsyn via kamera, är ändå 50 procent en stor del.

- I både äldre- och mellangruppen framstår ett signifikant samband mellan boendeform och önskad natttillsyn via kamera. Exempel, de i mellangruppen som bor i egenägd bostad (bostadsrätt eller villa/radhus/jordbruksfastighet föredrar natttillsyn via kamera ($p=0.001$). Denna kunskap kan vara av värde i biståndshandläggares arbete samt utföras val av tjänst för att svara mot beslutade behov, dvs att tillsyn med kamera kan vara det ”nya normala” det som flertalet föredrar speciellt om man bor i egenägd bostad.
- Resultat visar att 37 procent av alla svarande skulle välja att bo i särskilt boende. Åldersgruppen 65–85 år var de som var mest positiva till att bo i ett särskilt boende (51%) jämfört med 31–64 år (35%) och 18–30 år (27%). Olika sambandsanalyser har gjorts i åldregruppen, med det är svårt att hitta förklaringar till detta resultat. Det föreligger inga statistiska samband med nuvarande boendeform, kön, utbildningsnivå eller möjligheter till anhörigvård.
- Mellangruppen, två tredjedelar svarar att de främst vill bo kvar i egen bostad (64%). Här finns ett signifikant samband mellan nuvarande boendeform (villa/ radhus/ jordbruksfastighet,) och att de vill bo kvar i eget boende ($p=0,001$). En möjlig tolkning kan vara att det kan spegla personer som bor tillsammans med en partner som är en trolig faktor av betydelse.
- En avgörande faktor, som tyvärr inte finns med i enkäten, kan vara om svarande lever i ensamhushåll eller inte, dvs. ensamhetsfaktorer. En annan aspekt att begrunda är hur frågan är ställd, frågan kan förstås som att det inte är personal som kan ge vård och omsorg i det egna hemmet, ej heller finns frågor om s.k. ”mellanboende”/ trygghetsboende med som boendalternativ. Vid en ny enkätundersökning är det önskvärt att lägga till frågor om ensamhetsfaktorer samt att förbättra hur frågan är ställd. Det finns även ytterligare förbättringsområden i enkäten, dvs andra önskvärda frågeområden att lägga till som exempelvis etnicitet samt om det föreligger biståndsbeslut om vård och omsorg. Vidare kan också invånarnas teknikmognad mätas med ett validerat instrument, detta skulle kunna ge ytterligare dimension av resultatet.

METOD

Utifrån syftet att undersöka kommuninvånarnas förväntningar på vård och omsorg och inställning till digitala arbetssätt, tekniska hjälpmedel, hjälp från frivilligsektorn och anhörigvård, genomfördes en kvantitativ datainsamling metod i form av enkätinsamling mellan den 8 januari och den 27 februari 2022. Underökningen genomfördes som en postal enkät. Intervjupersonerna kunde besvara frågorna både postalt och via webben. Alla lämnade uppgifter hanterades konfidentiellt och inga individer kan urskiljas i datamaterialet.

SKOP gjorde ett icke proportionellt stratifierat urval ur befolkningsregistret i tre åldersgrupper: 18–30 år, 31–64 år samt 65–84 år. Totalt ingår 986 svarande (se tabell 1).

Frågeformuläret utarbetades av SKOP i samarbete med medarbetare i vård och omsorgsförvaltningens förvaltningsledning i Eskilstuna kommun. Frågeformuläret var på svenska men i undersökningens presentation (missivbrev) fanns avsnitt på engelska, somaliska, arabiska som erbjöd deltagarna att kontakta SKOP för att få ett formulär på de språken. Det enda som efterfrågades var formulär på engelska.

RESULTAT

Redovisningen omfattar resultat från fördjupade analyser och bygger vidare på den presentation av övergripande deskriptiva resultat som levererats av företaget SKOP (se bilaga 1). Resultaten nedan presenteras i en struktur som inledningsvis har ett fokus på hela dataunderlaget (alla tre åldersgrupper), därefter riktas blicken på den äldsta åldersgruppen (65–84) år som ger en bild av ett ”här och nu” läge. I ett efterföljande avsnitt är det ett fokus på ”mellanåldersgruppen” (31–64 år) som ger ett framtidsperspektiv som innefattar ungefär 15–20 år in i framtiden. Resultatdelen avslutas med ett nedslag i data från den yngsta åldersgruppen (18–30 år), där reflekteras och söks samband för en framtid som ligger ännu längre fram och kanske gruppen också representerat framtidens anhöriga eller anställd personal.

Demografisk bakgrund

Undersökningen omfattade totalt 986 kommuninvånare i Eskilstuna kommun i olika åldersgrupper. Det var 299 invånare i åldersgruppen 18–30 år, 307 invånare i åldersgruppen 31–64 år och 380 invånare i åldersgruppen 65–84 år (Tabell 1). Fördelningen var 539 kvinnor och 440 män i hela undersökningen.

Tabell 1

<i>Åldersgrupper</i>	<i>Antal svar</i>	<i>Kön</i>		<i>Svarsprocent</i>
		<i>Kvinna</i>	<i>Man</i>	
18-30 år	299	168	127	7
31-64 år	307	171	138	15
65-80 år	380	200	175	38
Totalt	986	539		14

Utbildningsnivå och boendesituation

Data visar att det är jämn fördelning av könen i de olika utbildningsnivåerna (Tabell 2). Det är en mindre grupp som har utbildning som omfattar 9 år eller mindre. Det största gruppen har 10–12 års utbildning som omfattar gymnasium, fack- eller flickskola. Det är 29 % av de svarande som har akademisk utbildning. Det stämmer med rikssnittet där 30 procent är högutbildade, vilket innebär att de har en utbildning på tre år eller mer efter gymnasiet. nästan en tredjedel av de som svarat på enkäten (SCB, 2020).

Vad gäller boendesituation (Tabell 2) framgår att 50 procent av svarande bor i villa, radhus eller jordbruksfastighet. Det är en högre andel i jämförelse med rikssnittet som visar att den vanligaste boendeformen (december 2021) är småhus med äganderätt, 40 procent av hushållen, följt av flerbostadshus med hyresrätt, 29 procent, och flerbostadshus med bostadsrätt, 21 procent (SCB, 2020).

Tabell 2*Utbildningsnivå och boendesituation*

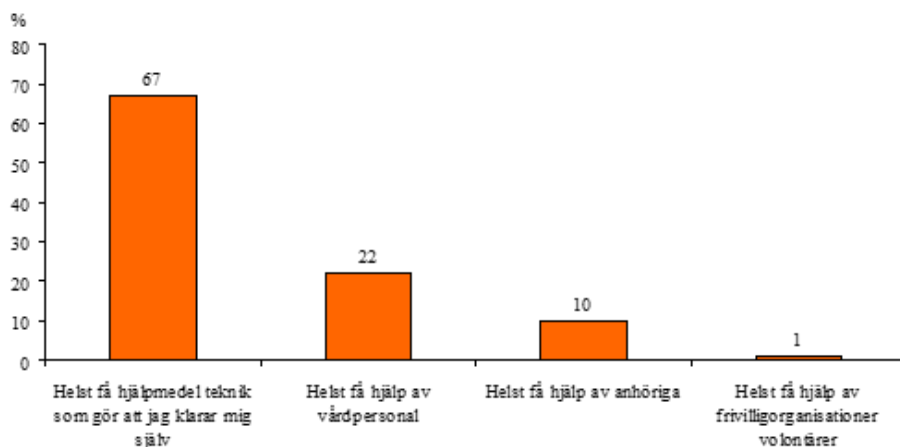
Utbildning	<i>Kvinna</i>	<i>Man</i>	<i>Total</i>
9 år eller mindre	77	81	159
10–12 år till exempel gymnasium, fack. – flickskola	173	141	315
13 år, ej akademisk utbildning	100	115	218
Akademisk utbildning	183	95	280
<i>Boendesituation</i>			
Villa radhus eller jordbruksfastighet	269	224	495
Bostadsrättslägenhet	112	71	183
Hyreslägenhet	148	129	282
Annat	6	8	14

Totaldata, alla tre åldersgrupper

Att vara oberoende, klara sig själv och att planera för sin ålderdom är viktiga faktorer för samtliga medborgare. Majoriteten, hela 92 procent av de som svarar på enkäten, anser att det är viktigt att kunna klara sig själv i sin vardag utan att vara beroende av andra personer. Detta resultat är oberoende av kön, ålder, utbildning och bostadstyp. Av de 986 i undersökningen, svarar 67 procent, att de helst vill få stöd av olika tekniska hjälpmedel, framför hjälp från kommunens personal eller hjälp av anhöriga i sin vardag (Figur 1). Detta gäller för alla tre åldersgrupper. I åldersgruppen 18–30 år önskar invånarna att stödet i vardagen ska komma helst från tekniska hjälpmedel (71%) som gör att de kan klara sig själva i vardagen. I åldersgruppen 31–65 år är inställningen densamma (69%) men även i den äldsta åldersgruppen 65–85 år, är det en majoritet (61%) som anser att de främst vill att det vardagliga stödet skall utgöras av olika tekniska hjälpmedel.

I alla tre åldersgrupper är det generellt, endast 1 procent som vill ha hjälp av frivilliga organisationer/volontärer. I alla åldersgrupper väljs hellre vårdpersonal än anhöriga för stöd i vardagen. Detta var speciellt synligt i åldersgruppen 65–85 år som önskar att stödet i vardagen ska utgöras av vårdpersonal (29%) i stället för anhöriga (10%).

**Om du själv kommer att behöva stöd i din vardag.
Hur vill du då helst få den?**

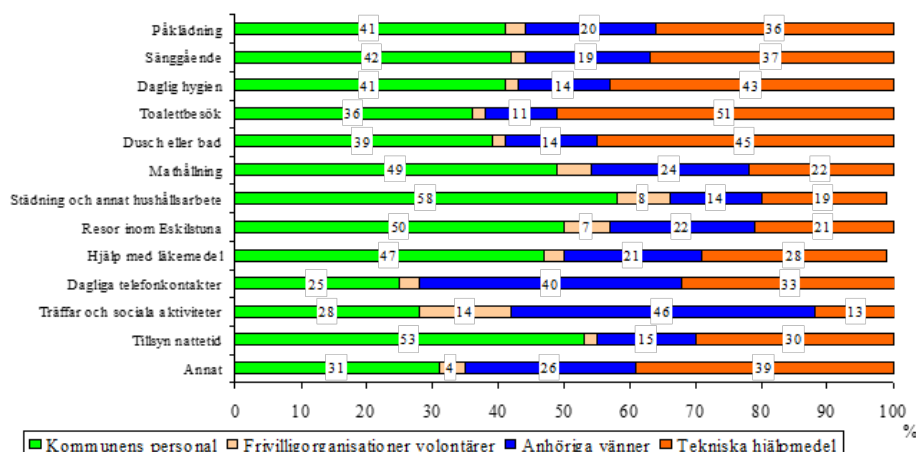
Figur 1

Hjälp i vardagen

För de flesta hjälpaktiviteter som efterfrågas i enkäten är det alltså fler som föredrar stöd från kommunens personal än från anhöriga och vänner med undantag gällande sociala aktiviteter. Vid sociala aktiviteter föredrar invånarna i större utsträckning stöd av anhöriga och vänner (46%) än av kommunens personal (28%). Liknande bild gäller dagliga telefonkontakter då invånarna föredrar stöd av anhöriga och vänner i större utsträckning (40%) än kommunens personal (25%) men gällande dagliga telefonkontakter föredrar invånarna även tekniska hjälpmedel (33%) som stöd framför kommunens personal och frivilligorganisationer/ volontärer.

I enkäten framgår det att, om individerna behöver hjälp kring sådant som innebär daglig hygien, toalettbesök och dusch och bad, då väljer invånarna hellre olika tekniska hjälpmedel framför hjälp av kommunens personal, anhöriga eller frivilligorganisationer/ volontärer Detta är särskilt framträdande när det gäller toalettbesök (51%), dusch eller bad (45 %) och daglig hygien (43 %). (Se Figur 2).

**Om du skulle behöva få hjälp och stöd med nedanstående aktiviteter
hur vill du helst få stöd?**

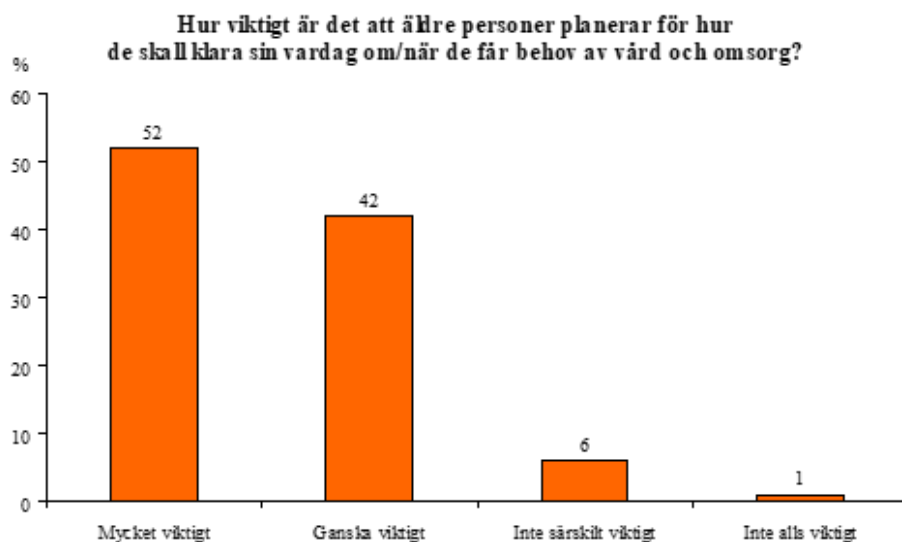

Figur 2

Aktiviteter och stöd

Men hur mycket stöd som invånarna i Eskilstuna vill ha av personer i stället för med teknik/ hjälpmedel varierar mellan åldersgrupperna. För alla aktiviteter gäller att den äldsta åldersgruppen föredrar stöd av kommunens personal, i större utsträckning än vad den yngsta åldersgruppen vill. Den yngsta åldersgruppen föredrar tekniska hjälpmedel i större utsträckning än den äldsta åldersgruppen.

Angående frågan hur viktigt det är att äldre personer planerar för hur de ska klara sin vardag om/när de får behov av vård och omsorg, så anser majoriteten, 94 procent att det är viktigt, en övervägande del (52%) anser att det är mycket viktigt (Figur 3).

Figur 3
Viktigt med planering

Av 986 invånarna anser drygt hälften (55%) att planeringen av äldres vård- och omsorg ska göras tillsammans med barn och andra anhöriga, 33 procent tycker att planeringen kan göras tillsammans med en kommunal stödjare. På frågan ”Om du om 15 år skulle behöva stöd i din vardag skulle det då finnas anhöriga som kan och hinner hjälpa dig?” svarar mer än hälften (55%) att de inte har anhöriga som kan hjälpa dem. I den äldsta gruppen, är det 72 procent som anser att de inte har anhöriga som kan hjälpa dem. Det är dock stora skillnader mellan de tre åldersgrupperna. I den yngsta gruppen är det en majoritet (60%) som tror att de kan få hjälp av anhöriga vid behov. I data visar det sig att 94 procent svarar att de har anhöriga som bor i Eskilstuna, dock tror 56 procent av dessa invånare att deras anhöriga inte kan och hinner hjälpa dem om de skulle ha behov av det. Med stigande ålder finns det färre invånare som tror att de kan få hjälp av anhöriga i ett framtids-perspektiv (om 15 år). Vad gäller den äldsta gruppen framgår, att ju fler anhöriga som den svarande invånaren har som bor i Eskilstuna, desto fler tror att det kommer att finnas anhöriga eller vänner som kan och hinner hjälpa dem vid behov.

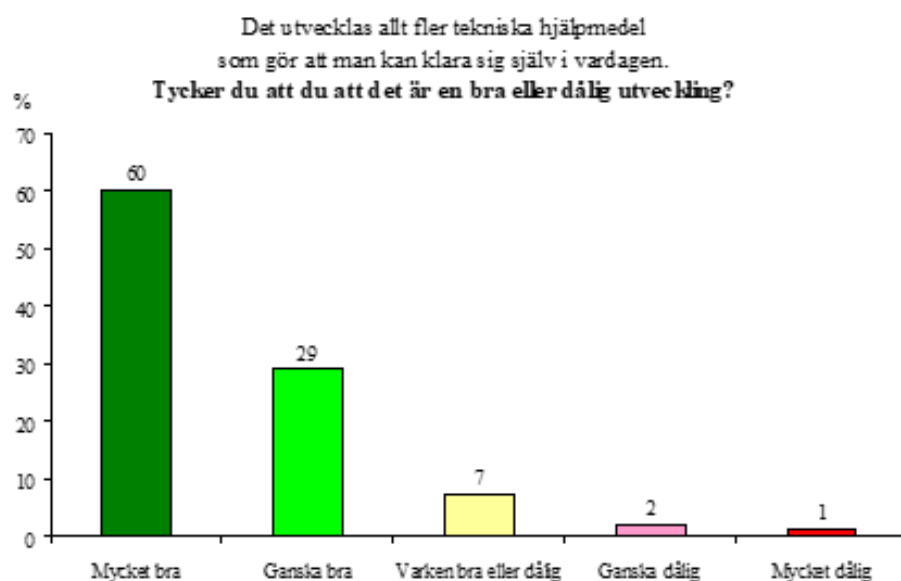
Om vi tittar på frågan från ”det andra hållet”, dvs om invånaren har närstående som har hjälpbehov en kortare tid, tror övre hälften (53%) att de vill och kan hjälpa en närstående sex timmar eller mer per vecka. Om den närståendes hjälpbehov gäller en längre tid så är det 35 procent som räknar med att kunna ge hjälp och stöd minst sex timmar i veckan.

Invånarna ombads även att tycka till om hur de tror att deras anhöriga, föräldrar och andra närstående, skulle föredra vård och omsorg i sin vardag. Dvs om de föredrar: anhängvård, kommunal vård- och omsorgspersonal, tekniska hjälpmedel och frivilligorganisationer/ volontärverksamhet. Svarebilderna skiljer sig inte särskilt, flertalet invånare (59%) är positiva till anhängvård, liknande bild finns vad gäller hjälp och stöd från kommunens personal (57%), likartat resultat finns vad gäller stöd med tekniska hjälpmedel (53%). Det som är framträdande är att de svarande i liten

utsträckning antar att de anhöriga skulle vilja ha hjälp av frivilligorganisationer/volontärer. Det är endast 22 procent av de svarande som anser att det är ett bra alternativ för sina föräldrar och andra närstående.

Inställningen till tekniska hjälpmedel

Ofta förs en diskussion om att äldre personer inte vill ha tekniska hjälpmedel och att äldre är motståndare till digitalisering, men resultaten i den totala medborgarundersökningen visar en helt annan bild. De flesta (89 %) tycker att det är en mycket eller ganska bra utveckling att det skapas allt fler tekniska hjälpmedel som gör att man kan klara sig själv i vardagen (Figur 4), 60 procent svarar mycket bra utveckling. Oberoende av ålder och kön är det en majoritet som anser att det är en mycket bra utveckling.

Figur 4

Inställningen till tekniska hjälpmedel i vardagen

Inställningen till att det utvecklas allt fler tekniska hjälpmedel som gör att man kan klara sig själv i vardagen ses som en positiv utveckling av 60 procent. Det var till och med fler (62%) som tycker att det är bra att alltmer kan göras digitalt med hjälp av Internet eller tekniska hjälpmedel. Drygt hälften av invånarna i Eskilstuna (55%), tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg. Vid behov av mycket hjälp och omsorg så vill 63 procent bo kvar i sin egen bostad, drygt en tredjedel (37 procent) föredrar att flytta till särskilt boende med personal.

Alla tre åldersgrupper är positiva till att det utvecklas allt fler tekniska hjälpmedel och detta gäller för båda könen. De som är mest positiva till den utvecklingen är åldersgruppen 18–30 år (94%) men även i de andra åldersgrupperna framgår att det är bra med teknikutveckling, 31–64 år (90%) och 65–85 år (84 %). På frågan om den tekniska utvecklingen leder till bättre eller sämre kvalitet på vård och omsorg så skattar 68 procent i åldersgruppen 18–30 år och 52 procent i åldersgruppen 31–64 år att det kommer leda till bättre kvalitet i framtiden. Åldersgruppen 65–85 år är mer tveksamma (39%) till att det skulle leda till bättre kvalitet i framtiden. Nästan lika många i denna åldersgrupp anser att den tekniska utvecklingen inte kommer göra någon skillnad (31%) och nästan lika många (30%) anser att det skulle leda till sämre kvalitet i framtiden. Det är något fler män än kvinnor som tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet men det är ingen signifikant skillnad.

Målbild 1

Vård och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun har som målbild 1, *att 2035 har VON utvecklat samverkan och strukturer som stödjer invånarna att ta ansvar för sin egen och andras trygghet*. Av 986 kommuninvånare anser flertalet (61%) målbild 1 som mycket eller ganska positiv, 24 procent svarar att det är mycket positiva till målsättningen. Hälften av invånarna (51 %) tror att det kommer att leda till stora förändringar för invånarna fram till år 2035. Det finns ingen könsskillnad vad gäller positiv inställning till målbild 1, det finns dock skillnader mellan åldersgrupperna, den yngsta gruppen är mest positiv (73 %) i jämförelse med mellangruppen (57 %) och den äldsta gruppen (55 %).

Målbild 2

Vård och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun har som målbild 2, *att 2035 är kommunen ledande på att skapa väl fungerande team där den enskilde invånaren är teamets viktigaste deltagare*. En majoritet (77%), upplever målbild 2 som mycket eller ganska positiv. Det är drygt hälften (54%) som tror att målbild 2 kommer att innebära stora förändringar för invånarna fram till år 2035. Det finns ingen större könsskillnad vad gäller positiv inställning till målbild 2, och inte heller skillnader mellan åldersgrupperna, den yngsta gruppen är minst positiv (76 %) i jämförelse med mellangruppen (79 %) och den äldsta gruppen (78 %).

Målbild 3

Vård och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun har som målbild 3, *att 2035 tar invånaren ansvar för sin hälsa och planerar sitt liv på ett sätt som känns meningsfullt*. Tre av fyra (75%) upplever målbild 3 som mycket eller ganska positiv. Av 986 kommuninvånare i Eskilstuna kommun så är det hälften (50%) som tror att det ska leda fram till stora förändringar för invånarna fram till år 2035. För målbild 3 finns det inga könsskillnader vad gäller positiv inställning, dock finns det skillnader i de tre åldersgrupperna. I den yngre gruppen är flertalet positiva (79%), likaså i mellangruppen (77 %), i den äldsta gruppen är fortfarande flertalet positiva (68 %) men i en lägre grad, i jämförelse med de andra två grupperna.

Målbild 4

Vård och omsorgsnämnden i Eskilstuna kommun har som målbild 4, *att 2035 har traditionella tjänster och rutiner inom vård- och omsorgsområdet ersatts av nya yrkesroller och arbetssätt*. Inställningen till den målsättningen är mycket positiv eller ganska positiv hos 48 procent av invånarna som svarat på enkäten. Av samtliga invånare är det 53 procent som tror att denna målsättning kommer leda till stora förändringar fram till år 2035. För målbild 4 så är det inte heller här ingen könsskillnad. Det som skiljer sig åt från de andra målbilderna (1–3), är att för målbild 4 är det en lägre grad ser målbild 4 som positiv. Vad gäller åldersgrupperna fördelar sig de positiva svarsalternativen enligt följande: den yngre gruppen (55 %), mellangruppen (47 %) och i den äldsta gruppen (42 %) angående målbild 4.

Reflektioner målbild 1-4

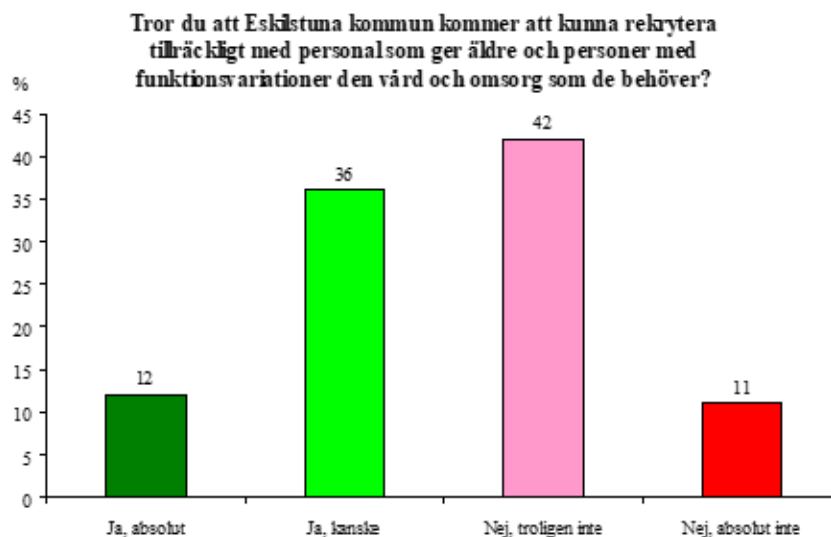
Generellt finns en positiv inställning till målbilderna, ett resultat som visar på att VON/VOF kan arbeta vidare enligt de formulerade målbilderna. Det är få som är negativa till målbilderna, dock ett betydande antal som inte har någon uppfattning eller är vare sig positiv eller negativ till målbilden. Det kan ha sin förklaring i att det är framtid som frågorna avhandlar och att det också är ganska abstrakta målbilder till sitt innehåll. Det finns dock en skillnad i resultat om positiv inställning, målbild 4 har sämre resultat vad gäller positiv inställning, en förklaring kan vara att, i jämförelse med målbild 1–3 är målbild 4 är den som är mest abstrakt i sitt innehåll. En av faktorerna att lyckas

med målbilderna är att rekrytera personal. En majoritet i Eskilstuna (53%) tvivlar på att Eskilstuna kommun år 2035 kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal så att äldre och personer med funktionsvariationer får den vård och omsorg som de behöver (figur 5). Det är flest kvinnor (57%) i alla tre åldersgrupper som har svårt att se att det går att rekrytera tillräckligt med personal 2035.

Reflektioner

Den samlade bilden som framkommer i denna enkätundersökning är att invånarna anser att det är mycket viktigt att kunna klara sig själv och att man värdesätter ett oberoende i vardagen. För att uppnå det anser invånarna att det är av största vikt att man tillsammans med anhöriga och vänner planerar för sin ålderdom. För att också uppnå en självständighet i vardagen väljs hellre tekniska hjälpmedel framför både kommunens personal och anhöriga samt vänner. Speciellt vid intimhygien, då resultaten visar i alla åldersgrupper, att man vill klara det på egen hand med hjälp av tekniska lösningar. En möjlig förklaring till att invånarna i högre utsträckning väljer både tekniska hjälpmedel och kommunens personal i stället för anhöriga som stöd i vardagen, bottnar nog i en förklaring att invånarna inte vill vara till besvär då man vet att de anhöriga har sitt eget liv att hinna med.

Figur 5

Inställning till att det kommer rekryteras tillräckligt med personal

Åldersgruppsuppdelade resultat

Den äldsta gruppen

Cirka 20 procent av Sveriges befolkning är 65 år eller äldre. Andelen varierar dock kraftigt mellan olika kommuner. Den återstående medellivslängden vid 65 års ålder har ökat mest för gruppen med eftergymnasial utbildning (Socialstyrelsen, 2020). Resultat från gruppen äldre, 65–84 år speglar det som kan beskrivas som "här och nu", dvs ett resultat som VOF kan använda som ett kunskapsunderlag för utveckling och förändring i nuvarande vård och omsorg.

Som tidigare presenterats är oberoende och att klara sig själv viktiga faktorer i livet. Det finns dock en mindre könsskillnad i data för denna grupp. Männens svarar att de upplever det som mycket viktigt och ganska viktigt (91 %) i jämförelse med kvinnorna (95 %).

På frågan hur viktigt det är att äldre personer planerar för hur de ska klara sin vardag om/när det får behov av vård och omsorg, så tycker majoriteten, 95 procent att det är viktigt, en övervägande del (61%) anser att det är mycket viktigt. Mer än hälften (59 %) vill planera sitt vård- och omsorgsbehov tillsammans med barn och anhöriga. Dock kan det noteras att 71 procent inom åldersgruppen äldre, svarar att de saknar anhöriga eller inte har anhöriga som kan eller har tid att hjälpa dem.

Av de 375 kommuninvånare i Eskilstuna kommun mellan 65–84 som svarar på hur de vill att hjälpen ska se ut om de behöver stöd i sin vardag, svarar mer än hälften, 59 procent att de helst vill få stöd av olika tekniska hjälpmedel- de föredrar tekniska hjälpmedel framför hjälp från kommunens personal (28%) eller hjälp av anhöriga (10 %). Inom gruppen framstår, i frågor om intimhygien (toalettbesök, dusch/bad och daglig hygien) att två tredjedelar av svarande föredrar kommunens personal eller tekniska hjälpmedel (26–55 %) framför hjälp av anhöriga/vänner (9–12 %) eller frivilligorganisationer/volontärer (1–2%) (Tabell 3).

Tabell 3

Stöd vid olika aktiviteter, äldregruppen

Hur vill du helst ha stöd vid...	<i>Kommunens personal</i>	<i>Frivilligorganisationer/ volontärer</i>	<i>Anhöriga/vänner</i>	<i>Tekniska hjälpmedel</i>
Påklädning	56%	2%	13%	21%
Sänggående	56%	1%	12%	22%
Daglig hygien	54%	2%	10%	26%
Toalettbesök	50%	1%	9%	33%
Dusch eller bad	55%	1%	12%	26%
Mathållning	61%	5%	18%	8%
Städning/hushållsarbete	67%	9%	11%	7%
Resor inom Eskilstuna	53%	6%	22%	12%
Hjälp med läkemedel	53%	2%	20%	18%
Dagliga telefonkontakter	30%	2%	40%	19%
Träffar och sociala kontakter	33%	17%	34%	5%
Tillsyn nattetid	61%	2%	7%	22%
Annat	13 %	2%	9%	7%

Angående sociala aktiviteter som att träffa andra och ha olika aktiviteter, så anser invånarna att de bästa alternativen är anhöriga/vänner (34 %) och kommunens personal (33 %). Denna fråga är den enda där invånarna, i någon större utsträckning (17%) kan tänka sig hjälp och stöd av frivilligorganisationer/volontärer. En annan social aktivitet som innefattade att ha dagliga telefonkontakter gick resultatet ungefär i samma riktning. Helst vill man få stödet av anhöriga/vänner (40 %) eller kommunens personal (30 %). Att få hjälp av tekniska hjälpmedel skattades något lägre (19%). Frivilligorganisationer/volontärer efterfrågades endast i liten omfattning (2 %) när det gäller dagliga telefonkontakter.

Viljan att bo kvar i eget boende eller bo i särskilt boende vid stora hjälp- och omsorgsbehov, var en fråga som delar denna åldersgrupp i två lika stora grupper. Det är 49 procent som vill bo kvar i sin egen bostad och 51 procent som kan tänka sig att bo i särskilt boende. Det är svårt att hitta förklaringar till detta resultat. Det finns ej samband hur man bor (egenägt boende eller hyresrätt). Dock finns det ett signifikant samband och det gäller att männen. Det finns ett samband mellan hur männen svarar och om de bor i villa/ radhus/ jordbruksfastighet här svara de i jämförelse, i större utsträckning att de vill bo kvar i eget boende. Om vi i stället tittat på hela datasettet, dvs inkluderar yngre- och mellangruppen framgår att mer än hälften (61 %) väljer egen bostad framför särskilt boende. Dock framgår inga signifikanta samband i om man bor i egenägt boende eller hyresrätt. Även i denna grupp framgår att männen i större utsträckning (64 %) väljer eget boende framför särskilt boende.

Inställningen till tekniska hjälpmedel i åldersgruppen 65–84 år

Ofta förs en diskussion om att äldre personer inte vill ha tekniska hjälpmedel och att äldre är motståndare till digitalisering, men resultaten i medborgarundersökningen visar en helt annan bild. Flertalet i åldersgruppen 65–84 år (84 %) tycker att det är en mycket eller ganska bra utveckling att det skapas allt fler tekniska hjälpmedel, som gör att man kan klara sig själv i vardagen. Nästan hälften i gruppen äldre (42%) tycker att det är bra att alltmer kan göras digitalt eller tekniska hjälpmedel. Drygt en tredjedel svarande i gruppen (39%) tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg.

Om svarande skulle behöva mycket hjälp och omsorg så vill ungefär hälften bo kvar i sin egen bostad. Ett alternativ för att kunna bo kvar i eget hem, är tillsyn via en kamera i bostaden. I denna fråga är det drygt hälften (53 %) som väljer tillsyn av nattkamera i stället för att personal skulle gå in nattetid. Det är 47 procent som föredrar att få besök i bostaden nattetid av personal. I denna fråga finns det ett signifikant samband mellan boendeform och önskemål om nattkamera. De som bor i villa/radhus/jordbruksfastighet väljer i större utsträckning natttillsyn via kamera (63 %), jämförande siffror vid boende i bostadsrätt (48 %) och hyreslägenhet (39 %) ($p=0.001$).

Mellangruppen 31-64 år

Resultat från mellangruppen, 31–64 år speglar det som kan beskrivas som *”framtidens vård och omsorg i ett framtidsperspektiv ungefär 20 år framåt (2042)”*, dvs ett resultat som VOF kan använda som ett kunskapsunderlag för att i ett längre framtidsperspektiv, planera för en hållbar vård och omsorg 2045 och framåt. Att förstå globala befolkningstrender och förutse demografiska förändringar är avgörande för att uppnå hållbar utveckling. Den långsiktiga trenden i Sverige är att medellivslängden ökar och fler kommer att bli äldre. Medellivslängden för män i Sverige är närmare 81 år och för kvinnor är den drygt 84 år (Socialstyrelsen, 2020). Personer som är 65 år kan alltså förvänta sig att leva något mer än 20 år, och de flesta av dessa år med god hälsa och utan funktionsnedsättning. Utifrån den statistiken är mellangruppen en viktig grupp för satsningen med fokus på proaktivt arbete.

I mellangruppen framgår det att det viktigaste är att vara oberoende av andra. En majoritet (93%) av de 307 som deltog i enkätundersökningen svarar att det är viktigt att klara sig själv i vardagen. För att kunna vara så oberoende som möjligt anser den här gruppen att tekniska hjälpmedel (68%) är det bästa stödet för att klara sig själv. I gruppen framstår att förväntan på tekniska hjälpmedlen är hög i de olika aktiviteterna som har besvarats. Vad gäller intymhygien så skattade ungefär hälften att de skulle välja tekniska hjälpmedel (42–51 %) framför kommunens personal, anhöriga/vänner eller frivilligorganisationer/volontärer.

Att planera sin framtid och tänka på hur man vill ha sin vardag vid behov av vård och omsorg är viktigt även för denna målgrupp. Det är 91 procent av 307 som svarar att det är mycket viktigt eller ganska viktigt. Denna planering anser svarande att de främst ska göras med barn och andra anhöriga (51%). Resultaten visar att 46 procent har anhöriga som kan och har tid att hjälpa dem om de skulle behöva stöd i sin vardag.

Gällande mellangruppen så svarar två tredjedelar att de främst vill bo kvar i egen bostad (64%), det finns dock inget samband med nuvarande boendeform. Dock, vid en tänkt vård och omsorgsbehov och viljan att bo kvar i egen bostad, finns det ett samband med viljan att använda tekniska hjälpmed. Ett exempel på detta, är att det finns signifikant samband mellan boendeform och önskad natttillsyn via kamera. De svarande som bor i egenägd bostad (bostadsrätt; 54% eller villa/radhus/jordbruksfastighet; 67%) föredrar natttillsyn via kamera ($p=0.001$).

Gällande inställning till att det utvecklas fler och fler tekniska hjälpmedel så tycker 90 procent att det är bra. Deltagarna i denna åldersgrupp svarar också att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg (51%) vilket kan jämföras med äldregruppens 39 procent.

Den yngre gruppen

I uppdraget ingick inte att göra djupare analyser på data gällande den yngre gruppen. Dock har analyser gjorts angående de yngre invånarnas inställning till att vara anhörigvårdare. Denna data har betydelse i att vara kunskapsunderlag för att planera såväl *"här som nu"* verksamhet samt framtidens vård och omsorg 2035 och framåt.

Endast 1 procent av svarande i den yngre målgruppen säger sig INTE vilja eller hinna hjälpa anhörig som har en kortsiktig vård och omsorgsbehov. Omfattning av vård och omsorg som svarade kan ge har ev. variation om: 1–2 timmar/vecka (7%); 3–5 timmar/vecka (21%); 6–10 timmar/vecka (16%) och 11 timmar eller mer/vecka (15%).

Om det gäller möjligheter att vara anhörigvårdare under en längre tid är variationen: 1–2 timmar/vecka (11%); 3–5 timmar/v (24%); 6–10 timmar/vecka (13%) och 11 timmar eller mer/vecka (11%).

Av de 287 i åldersgruppen 18–30 år så vill 51 procent ha tillsyn av kamera. Av 303 i åldersgruppen 31–64 år så var det ännu fler (58%) som valde kamera.

DISKUSSION

Deltagare i medborgarenkäten har god representativitet (spridning) i förhållande till kommunens invånare utifrån de uppgifter som efterfrågats (ålder, kön och utbildningsnivå). Det finns dock en skevhet i boendeform där det finns en överrepresentation av de som bor i villa/radhus/jordbruksfastighet.

Resultaten visar på starka skäl för Eskilstuna kommun att fortsätta att arbeta enligt den utstakade målbilden för *Framtidens vård och omsorg 2035*. Vidare finns en god kunskapsbas och stöd till att fortsätta att utveckla tillgången till och användning av tekniska hjälpmedel inom kommunens vård och omsorg. Utifrån resultaten i medborgarenkäten så är de flesta positiva till att teknik utvecklas och intresset är stort att bland Eskilstunas kommuns invånare att testa på olika tekniska hjälpmedel. En förklaring är nog det som är starkt framträdande i enkäten, att kunna klara sig själv och inte vara beroende av andra i sin vardag. Majoriteten av de som svarade på enkäten, anser att det är viktigt att kunna klara sig själv i sin vardag utan att vara beroende av andra personer, detta resultat är oberoende av kön, ålder, utbildning och boendesituation. Tekniska hjälpmedel kan vara en ännu större del i vardagen som kan underlätta oberoende och förlänga självständigheten i vardagen.

Anhöriga står för en stor del av vården och omsorgen om äldre i Sverige idag, ca var femte svensk ger stöd eller omsorg till en närstående (SCB, 2021). Men många har inte så stor tillgång till anhöriga som kortsiktigt eller långsiktigt kan hjälpa en närstående. I gruppen äldre svarar 71 procent att de inte har anhöriga som kan eller hinner att hjälpa dem. I mellangruppen visar resultat att det är 46 procent som inte har anhöriga som kan eller hinner att hjälpa dem. Här framstår en brist på överensstämmelse, då det i både den yngre och mellangruppen hos nästan alla svarande, framstår möjligheter att vilja eller hinna hjälpa närstående såväl kortsiktigt som långsiktigt vid vård och omsorgsbehov. I den yngre åldersgruppen var det 87 procent som kan och hinner hjälpa till mellan 3–11 timmar eller mer vid en kortare period. Om en anhörig skulle behöva ha hjälp under en längre period så var det 76 procent i den yngre åldersgruppen som kan tänka sig att hjälpa till mellan 3–11 timmar eller mer. Omfattning av vård och omsorg som svarade i den yngre gruppen kan ge som anhörigvårdare har en variation om: 1–2 timmar/vecka (7–11%); 3–5 timmar/vecka (21–24%); 6–10 timmar/vecka (13–16%) och 11 timmar eller mer/vecka (11–15%). Mellangruppen svarar att de vill och kan hjälpa till i något mindre omfattning i jämförelse med den yngre gruppen, vid kortare tid (78 %) och vid längre vårdbehov (66 %). Detta är ett viktigt resultat att fundera över, vad består skillnaden i när det gäller den närstående som har hjälpbehov i jämförelse med den anhöriga som kan och vill hjälpa den närstående? En tolkning är den starka viljan att klara sig själv, att vara självständig i vardagen är det som styr uppfattningar om detta. Detta är något som även forskning kommit fram till. Att individer så långt det är möjligt vill kunna känna sig självständiga i sitt dagliga liv är något som återkommer i forskning. Vassli och Farshchian (2018) beskriver att motivationen att använda olika tekniska lösningar idag ökar när individerna inser hur teknikanvändningen kan öka deras självständighet. Valfärdsteknik, ett komplement för att öka äldre individers självständighet, delaktighet och trygghet och därmed deras välbefinnande. Kanske invånare upplever sig som mer självständiga med hjälp av kommunen personal, en tjänst som de delvis betalar för, i stället för hjälp i vardagen av anhöriga? En annan tolkning, då den äldsta gruppen endast till 29 procent ansåg att de hade anhöriga som kan och har tid att hjälpa dem, är att dessa anhöriga kanske har egna familjer, barnbarn och ett arbetsliv och att de närstående inte vill vara dem till last. Skillnaden i viljan och möjligheter att kunna hjälpa närstående med vård och omsorgsbehov mellan den yngre och mellan gruppen, där mellan gruppen svarar att de i mindre utsträckning (färre timmar) kan vara behjälpliga, kan förstås utifrån olika aspekter. Kanske är det mer en realitet, dvs att de möjligen redan idag hjälper närstående, därtill har säkert många en livssituation med arbete, egen familj och kanske barnbarn där de lägger mycket av sin tid.

En tillförande dimension till avsnittet om anhörigvård är att flertalet i alla grupper anser att det är mycket viktigt att planera sin framtid (92 %). Enligt majoriteten av svarande ska detta ske tillsammans med barn och anhöriga. Läggs dessa två resultat samman (viljan och möjligheter att vara anhörigvårdare samt vikten av att planera sin framtid) framstår ett spännande utvecklingsområde. Hur kan kommunen utveckla stödstrukturer för anhöriga att vårda närstående, kanske i större omfattning och längre än vad som sker idag? Kan anhöriga bättre förberedas och ges stöd? Hur kan det skapas redskap/verktyg för att tillsammans med barn och andra anhöriga planera för en framtid där det kan komma uppstå behov av vård och omsorg, kanske digitala planeringsverktyg kan vara något att arbeta vidare med.

I takt med samhällets tekniska utveckling ökar även implementering av tekniska lösningar i vård och omsorg och i hemmet för den äldre. Här är det viktigt att också sprida kunskap och kännedom om tekniska hjälpmedel som kan vara till stöd för anhöriga. Till exempel teknik som möjliggör att vara anhörigstöd i vardagen, trots att man kanske inte bor i samma stad, samma land eller inte ens samma kontinent. I och med den demografiska utmaningen som bland annat innebär brist på personal kommer framtidens vård och omsorg vara än mer beroende av anhörigvårdare. Här är det en viktig aspekt att kunna erbjuda anhörig stöd dels för att kunna vara anhörigvårdare och samtidigt inte bli enbart ”vårdare” utan att de också får stöd i att behålla sin familjerelation, dels att orka och få bästa möjliga stöd för att stödja närstående i att vara trygg och säker samt förlängd självständighet i vardagen i eget boende. Här är det viktigt att kommunens vård och omsorg säkerställer att sådan infrastruktur och att stödjande verksamhet finns. Därtill att kommunen fortsätter att aktivt söka tekniska hjälpmedel, digitala arbetssätt eller tar en aktiv roll och är med och utvecklar tekniska hjälpmedel som har önskade funktioner och effekter.

Resultaten visar generellt att alla tre åldersgrupper är positiva till tekniska lösningar, dock är den positiva inställningen lägst i den äldre gruppen (61 %) och högst i den yngre gruppen (71 %). Det är inte förvånande, då generellt yngre är mer digitaliserade. Äldre personer hör till dem som ofta identifieras som digitalt exkluderade (Broadbent, et al., 2013). Självklart utgör dessa inte en homogen grupp då många äldre personer är mycket digitalt delaktiga (Fang et al., 2019). Dock har det visat sig att internetanvändandet sjunker i de högre åldersspannen; var femte pensionär använder inte internet (Internetstiftelsen, 2019). Orsakerna kan vara bristande motivation, kunskaper och förmågor eller bristande tillit. Många är också i behov av stöd, från exempelvis anhöriga, för att kunna använda digital teknik (Amante et al., 2014). Vad gäller tekniska hjälpmedel, hälso- och välfärdsteknik, digitala arbetssätt och liknande visar forskning (se t.ex. Johansson Pajala & Gustafsson, 2020) att det finns kunskapsluckor och möjligheter för förbättring inom flera områden, exempelvis internetanvändning i olika socioekonomiska bakgrunder som de med lägre inkomster och lägre utbildning. En annan utmaning är förbättra den digitala offentliga servicen i glesbygdsområdena (SCB, 2020). Det är ändå gynnsamt med den positiva inställning som resultaten visar, trots att man inte vet vad som finns att tillgå, föreligger ändå en efterfrågan, speciellt vad gäller tekniska hjälpmedel för intimhygien. Här finns det ett bildningsuppdrag att driva och medverka i, dvs att bidra till att allmänheten, beslutsfattare, opinionsledare och vård- och omsorgsverksamhet bereds mer kunskap om kännedom och tekniska hjälpmedel. Resultaten visar att mer än hälften (59%) inom äldregruppen föredrar tekniska hjälpmedel vid behov av hjälp och stöd med intimhygien. Detta är ett starkt incitament för att fortsatt att arbetet med att införa teknik inom detta område.

En fråga i enkäten handlade om tillsyn via kamera, denna fråga kan förstås som en inställning till tekniska hjälpmedel generellt, då det är att anse som ett tekniskt hjälpmedel som många har kännedom om. I samtliga svarandegruppen kan hälften tänka sig natttillsyn via kamera. I både äldre- och mellangruppen framstår ett signifikant samband mellan boendeform och önskad natttillsyn via kamera. Som exempel, de svarande i mellangruppen som bor i egenägd bostad (bostadsrätt; 54%

eller villa/radhus/jordbruksfastighet; 67%) föredrar natttillsyn via kamera ($p=0.001$). Denna kunskap kan vara av värde i biståndshandläggares arbete samt i utförarens val av tjänst för att svara mot beslutade behov, dvs att tillsyn med kamera kan vara det ”nya normala” det som flertalet föredrar speciellt om man bor i egenägd bostad.

Gällande frågan, om du skulle behöva mycket hjälp och omsorg, skulle du då helst vilja bo kvar i din egen bostad och få hjälp där eller flytta till ett särskilt boende med personal? Resultat på denna fråga visar att 37 procent av alla svarande skulle välja att bo i särskilt boende. Åldersgruppen 65–85 år var de som var mest positiva till att bo i ett särskilt boende (51%) jämfört med åldersgruppen 31–64 år (35%) och 18–30 år (27%). Denna fördelning av svaren framstår som logisk. Äldregruppen är den grupp som är mest positiva till att bo i särskilt boende. En förklaring till detta resultat är att det inom gruppen är en realitet, att inom en nära framtid kan det föreligga vård och omsorgsbehov. Vid försök att förstå resultaten har olika sambandsanalyser gjorts, som ett exempel: i äldregruppen, är det 49 procent som vill bo kvar i sin egen bostad och 51 procent som kan tänka sig att bo i särskilt boende. Det är svårt att hitta förklaringar till detta resultat, det föreligger inga statistiska samband med nuvarande boendeform, kön, utbildningsnivå eller möjligheter till anhörigvård. Ett annat exempel är mellangruppen, här svarar två tredjedelar att de främst vill bo kvar i egen bostad (64%). Här finns också ett signifikant samband mellan nuvarande boendeform (villa/radhus/ jordbruksfastighet,) och att de vill bo kvar i eget boende ($p=0,001$). Detta är något som även forskningen stödjer. I flera studier (Olsson et al., 2016; Sánchez et al., 2019; Stokke, 2018) visar resultat på att äldre individer upplevde att välfärdsteknik bidrog till att de fortsatt kunde bo kvar i sitt hem, till exempel genom digitala hjälpmedel som trygghetslarm och nattkamera och vara trygga med det.

En avgörande faktor, som tyvärr inte finns med i enkäten, kan vara om svarande lever i ensamhushåll eller inte, dvs ensamhetsfaktorer. En annan aspekt att begrunda är hur frågan är ställd, frågan kan förstås som att det inte är personal som kan ge vård och omsorg i det egna hemmet därtill finns inte heller s.k. trygghetsboenden finns med som svarsalternativ. En sådan boendeform framgår som ett efterfrågat alternativ av boende i Myndigheten för vård- och omsorgsanalys rapport (2015:8) Hemtjänst, vård- och omsorgsboende eller mitt emellan. I rapporten (2015:8) framgår att det finns ett väsentligt underskott på ”mellanboenden” (trygghetsboenden) jämfört med vad som efterfrågas. Vid en ny medborgarundersökning är det önskvärt att lägga till frågor om ensamhetsfaktorer samt att förbättra hur frågan är ställd. Det finns även ytterligare förbättringsområden i enkäten, dvs andra önskvärda frågeområden att lägga till som exempelvis etnicitet samt om det föreligger biståndsbeslutad vård och omsorg. Vidare kan också invånarnas tekniskmognad mätas med ett validerat instrument, detta skulle kunna ge ytterligare dimension av resultatet.

Vad gäller inställning till att frivilligorganisationer/volontärer som aktörer inom vård och omsorg framgår att de inte ses som en resurs eller möjlig medverkande part i sammanhanget. Det kan förstås utifrån att frivilligverksamhet/volontärbete inte har en stark roll och tradition i svensk välfärd. Dock innebär den demografiska utmaningen och en förväntad personalbrist att denna resurs bör tas tillvara. Då resultaten visar att det finns en inställning att denna sektor kan bidra med insatser inom området sociala aktiviteter. Det visar på en potential och invånarnas öppenhet att involvera frivilligorganisationer/volontärer inledningsvis inom detta område. Att börja där det finns positiv inställning till denna verksamhet kan säkert bidra till att andra insatsområden kan övervägas av kommunens invånare. I likhet med kunskapsgapet inom området tekniska hjälpmedel finns det även här ett bildningsområde att arbeta med.

Referenser

- Amante, D.J., Hogan, T. P., Pagoto, S.L., & English, T.M. (2014). A systematic review of electronic portal usage among patients with diabetes. *Diabetes technology & therapeutics*, 16(11), 784-793.
- Broadbent, R., & Papadopoulos, T. (2013). Bridging the digital divide—an Australian story. *Behaviour & Information Technology*, 32(1), 4-13.
- Fang, M.L., Canham, S.L., Battersby, L., Sixsmith, J., Wada, M., & Sixsmith, A. (2019). Exploring Privilege in the Digital Divide: Implications for Theory, Policy, and Practice. *The Gerontologist*, 59(1), e1–e15.
- Internetstiftelsen. (2021). *Svenskarna och internet*.
<https://svenskarnaochinternet.se/app/uploads/2021/09/internetstiftelsen-svenskar-na-och-internet-2021.pdf>
- Johansson-Pajala, R.M., & Gustafsson, C. (2022) Significant challenges when introducing care robots in Swedish elder care, *Disability and Rehabilitation: Assistive Technology*, 17:2, 166-176, <http://doi: 10.1080/17483107.2020.1773549>
- Myndigheten för vård- och omsorgsanalys. (2015:8). *Hemtjänst, vård- och omsorgsboende eller mitt emellan? Ett kunskapsunderlag för planering av morgondagens äldreomsorg*. Myndigheten för vård- och omsorgsanalys <https://www.vardanalys.se/rapporter/hemtjanst-var-d-och-omsorgs-boende-eller-mitt-emellan/>
- Olsson, A., Skovdahl, K., Engstrom, M. (2016). Using diffusion of innovation theory to describe perceptions of a passive positioning alarm among persons with mild dementia: A repeated interview study. *Bmc Geriatrics*, 16(1), 1–6. <http://doi.org/10.1186/s12877-016-0183-8>
- Sánchez, V. G., Anker-Hansen, C., Taylor, I., & Eilertsen, G. (2019). Older People's attitudes and perspectives of welfare technology in Norway. *Journal of Multidisciplinary Healthcare*, 12, 841-853. <http://doi.org/10.2147/JMDH.S219458>
- SCB. (2020). *Vård och omsorg för äldre. En lägesrapport 2020*. Socialstyrelsen.
- SCB. (2021). *Vård och omsorg för äldre. En lägesrapport 2020*. Socialstyrelsen.
- Stokke, R. (2018). Older people negotiating independence and safety in everyday life using technology: Qualitative study. *Journal of Medical Internet Research*, 20(10), 1–12. <http://doi.org/10.2196/10054>
- Vassli, L. T., & Farshchian, B. A. (2018). Acceptance of health-related ICT among elderly people living in the community: A systematic review of qualitative evidence. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 34(2), 99-116. doi.org/10.1080/10447318.2017.1328024

Bilaga 1, SKOP:s rapport

Rapport till Eskilstuna kommun - februari 2022

SKOP, har på uppdrag av Eskilstuna kommun intervjuat ett slumpmässigt urval av kommunens invånare om deras syn på vård och omsorg om 15 år. Datasamlingen gjordes i januari och februari 2022.

Huvudresultaten redovisas i denna rapport.

Undersökningens genomförande framgår av Bilaga. Undersökningen har i SKOP:s arkiv referensnummer S3DEC21.

Ansvarig för undersökningen åt Eskilstuna kommun är Brigitta Hultåker och Oscar Hultåker.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Metodbeskrivning	4
Att kunna klara sig själv	5
Vem som helst skall ge hjälp och stöd	6
Förväntad hjälp från anhöriga om 15 år	9
Den tekniska utvecklingen	11
Organisation för tillsyn nattetid	13
Egen bostad eller särskilt boende	14
Möjlighet att rekrytera personal till 80+	15
Betyg på alternativa hjälpaktörer	16
Vilja och möjlighet att hjälpa anhöriga	18
Planering för behov av vård- och omsorg	19
Visioner och målbilder	21
Tabellbilaga	25

Sammanfattning

I stort sett alla intervjupersoner (92 procent) anser att det är mycket eller ganska viktigt att kunna klara sig själv utan att vara beroende av andra personer, t.ex. när de blir äldre eller får ett funktionshinder.

Om de kommer att behöva stöd och hjälp i sin vardag vill en stor majoritet (67 procent) helst få hjälpmedel och teknik som gör att de klarar sig själva utan hjälp av andra personer.

När frågan om vem som skall ge vård eller stöd specificeras till olika aktiviteter är det genomgående fler som vill ha det från personer i stället för genom teknik och hjälpmedel.

Men hur mycket stöd som invånarna i Eskilstuna vill ha av personer i stället för med teknik/hjälpmiddel varierar mellan generationer. För alla aktiviteter gäller att den äldsta åldersgruppen föredrar stöd av kommunens personal i större utsträckning än vad den yngsta åldersgruppen vill. Den yngsta åldersgruppen föredrar att klara sig med teknik och hjälpmedel i större utsträckning än den äldsta åldersgruppen.

Det är överlag, oberoende av aktivitet, få som helst vill få stöd av frivilligorganisationer eller volontärer. Teknik och hjälpmedel är mest populärt när det gäller intima aktiviteter, som toalettbesök, dusch eller bad och daglig hygien.

Knappt hälften av intervjupersonerna (45 procent) tror att de om 15 år kan få hjälp av anhöriga.

De flesta i Eskilstuna (89 procent) tycker att det är en mycket eller ganska bra utveckling att det skapas alltfler tekniska hjälpmedel som gör att man kan klara sig själv i vardagen.

En majoritet (62 procent) anser att det är en positiv och bra förändring att allt mer nu kan göras digitalt med hjälp av Internet eller med tekniska hjälpmedel.

Drygt hälften av invånarna i Eskilstuna (55 procent) tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg.

Eskilstunabornas preferenser är delade när det gäller önskemål om tillsyn nattetid. Drygt hälften (55 procent) föredrar vid vårdbehov att övervakas av en kamera för att få hjälp och besök när det uppstår behov. Men många (45 procent) föredrar att få besök i bostaden nattetid enligt ett fastställt schema.

Även om de skulle behöva mycket hjälp och omsorg vill en majoritet i Eskilstuna (63 procent) helst bo kvar i egen bostad och få hjälpen där.

Metodbeskrivning

Frågeformulär

Frågeformuläret utarbetades av SKOP i samarbete med Eskilstuna kommun. Frågeformuläret var på svenska men i undersökningens presentation fanns avsnitt på engelska, somaliska, arabiska som erbjöd deltagarna att kontakta SKOP för att få ett formulär på de språken. Det enda som efterfrågades var formulär på engelska.

Urval

SKOP gjorde ett icke proportionellt stratifierat urval ur befolkningsregistret i tre åldersgrupper: 18-30 år, 31-64 år samt 65-84 år.

Datainsamlingsmetod

Underökningen genomfördes som en postal enkät. Intervjupersonerna kunde besvara frågorna både postalt och via webben.

Datainsamlingsperiod

Intervjupersonerna svarade mellan den 8 januari och den 27 februari 2022.

Svarsfrekvens och bortfall

Totalt har 986 personer besvarat undersökningens frågor.

Urvalsgrupp	Antal svar	Svarsprocent
18-30 år	299	7
31-64 år	307	15
65-84 år	380	38
Totalt	986	14

Resultatredovisning

I resultatredovisningen har svaren poststratifierats (viktats) så att varje köns- och åldersgrupp har den inverkan på resultaten som motsvarar dess andel av Eskilstunas befolkning.

Att kunna klara sig själv

Inledningsvis frågade SKOP, ”Många äldre personer och personer med funktionsvariation vill klara sig själva så långt som möjligt utan att be andra om hjälp. Hur viktigt är det för dig att klara dig själv i vardagen utan att vara beroende av andra personer, t.ex. när du blir äldre eller om du skulle ha ett funktionshinder?”

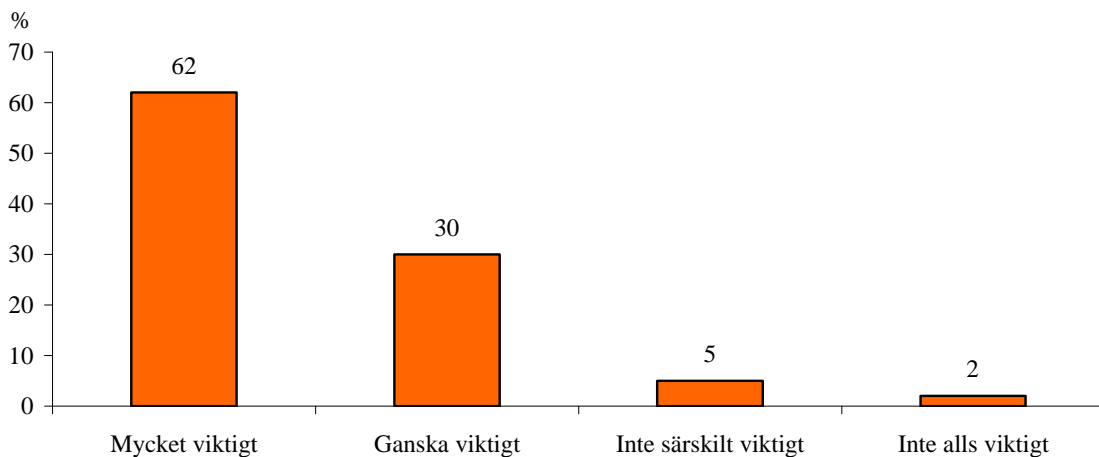
92 procent: mycket eller ganska viktigt

I stort sett alla intervjupersoner (92 procent) anser att det är mycket eller ganska viktigt att kunna klara sig själv, 62 procent svarar mycket viktigt; Tabell 1.

Oberoende av kön, ålder, utbildning och bostadstyp är det en majoritet som anser att det är mycket viktigt att klara sig själv utan att vara beroende av andra personer.

Hur viktigt är det för dig att klara dig själv i vardagen utan att vara beroende av andra personer, t.ex. när du blir äldre eller om du skulle ha ett funktionshinder?

Vem som helst skall ge hjälp och stöd

67 procent vill helst klara sig med teknik & hjälpmedel

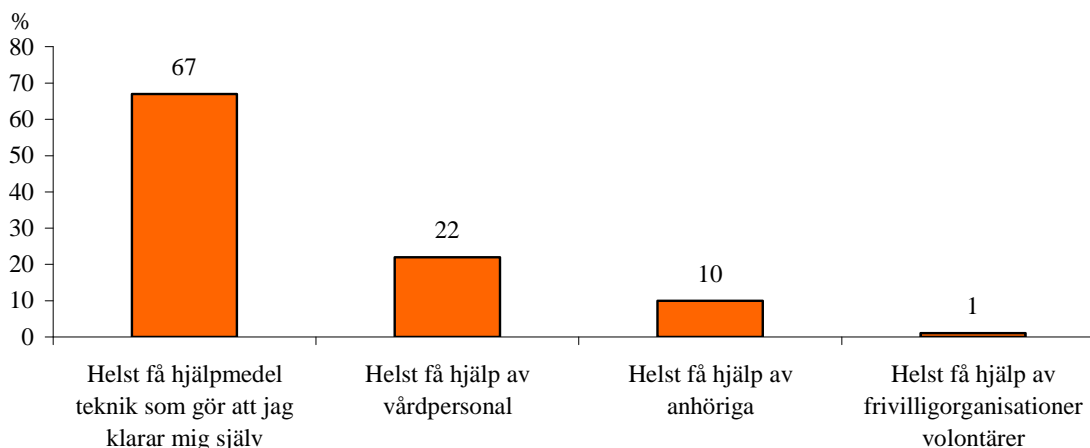
Om de kommer att behöva stöd och hjälp i sin vardag vill en stor majoritet (67 procent) helst få hjälpmedel och teknik som gör att de klarar sig själva utan hjälp av andra personer; Tabell 2.

Det är dubbelt så många (22 procent) som vill ha hjälp av vårdpersonal än som vill ha det av anhöriga (10 procent).

Det finns ålderskillnader så att äldre personer över 65 år vill ha hjälp av vårdpersonal i större utsträckning än yngre. Även i den åldersgruppen vill dock en majoritet helst klara sig själva med teknik och hjälpmedel.

Om du själv kommer att behöva stöd i din vardag. Hur vill du då helst få den?

Önskad hjälpgivare varierar mellan aktiviteter

När frågan om vem som skall ge vård eller stöd specificeras till olika aktiviteter är det genomgående fler som vill ha det från personer i stället för genom teknik och hjälpmedel; Tabell 7-20.

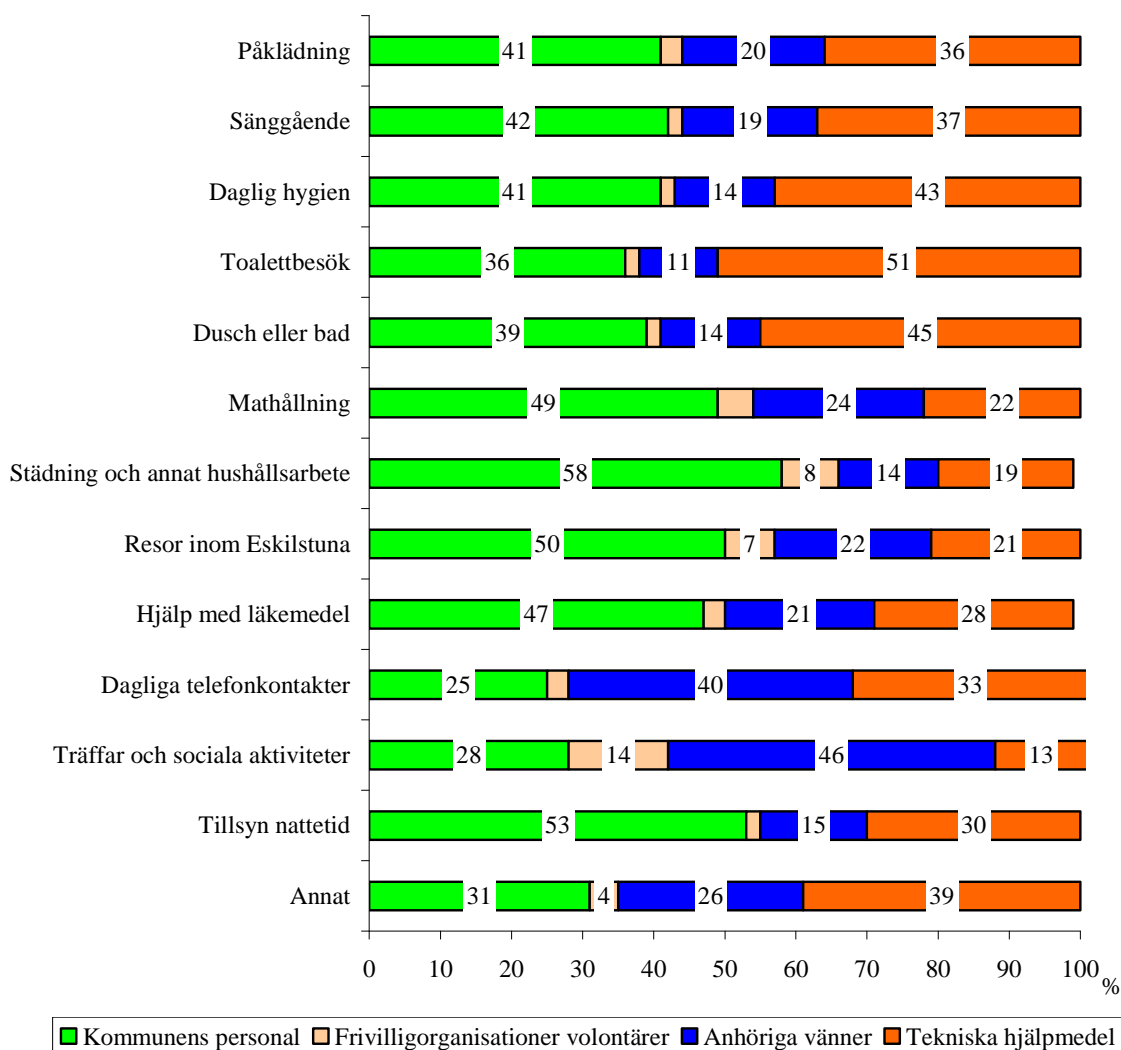
Men hur mycket stöd som invånarna i Eskilstuna vill ha av personer i stället för med teknik/hjälpmedel varierar mellan generationer. För alla aktiviteter gäller att den äldsta åldersgruppen föredrar stöd av kommunens personal i större utsträckning än vad den yngsta åldersgruppen vill. Den yngsta åldersgruppen föredrar att

klara sig med teknik och hjälpmedel i större utsträckning än den äldsta åldersgruppen.

Det är överlag, oberoende av aktivitet, få som helst vill få stöd av frivilligorganisationer eller volontärer. Störst är andelen när det gäller träffar och sociala aktiviteter (14 procent).

Teknik och hjälpmedel är mest populärt när det gäller intima aktiviteter, toalettbesök (51 procent), dusch eller bad (45 procent) och daglig hygien (43 procent).

Om du skulle behöva få hjälp och stöd med nedanstående aktiviteter hur vill du helst få stöd?

För de flesta aktiviteter är det fler som fördrar stöd från kommunens personal än från anhöriga och vänner. Undantagen för vilka fler vill ha hjälp av anhöriga eller vänner än av kommunens personal gäller sociala aktiviteter (46 procent för anhöriga och vänner) samt dagliga telefonkontakter (40 procent för anhöriga och vänner).

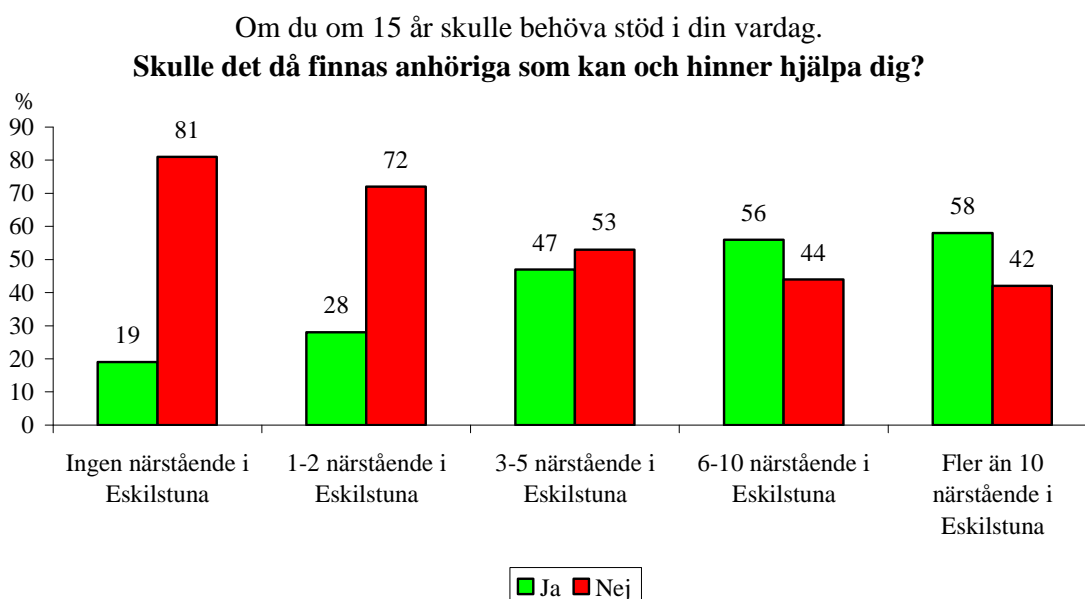
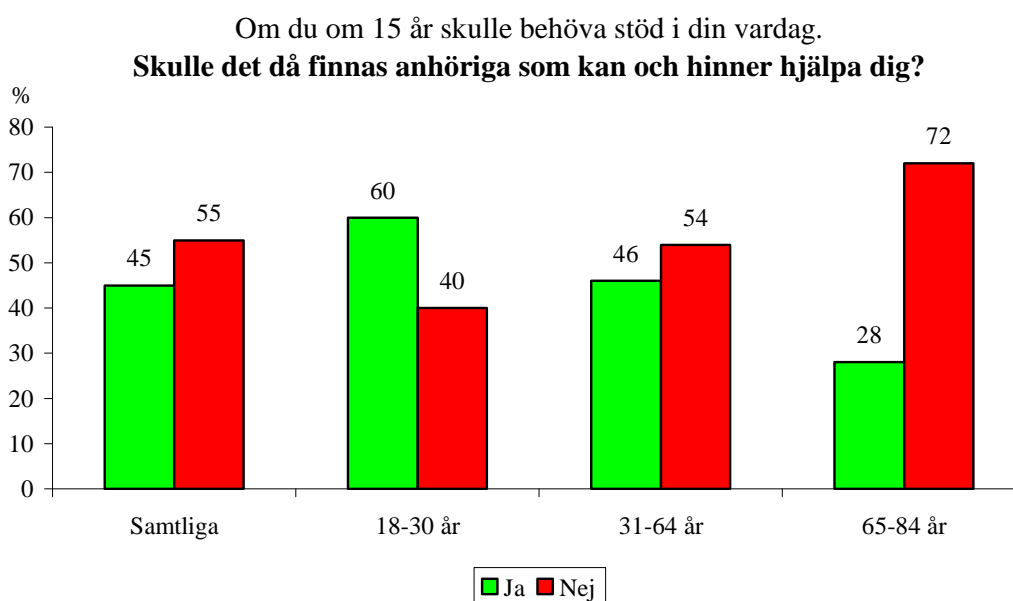
De som svarat med vem som skall ge stöd för annat fick en uppföljningsfråga om vad. De svaren redovisas i Lista 1.

Förväntad hjälp från anhöriga om 15 år

45 procent kan om 15 år få hjälp av anhöriga

SKOP frågade, ”Vad tror du? Om du om 15 år skulle behöva stöd i din vardag. Skulle det då finnas anhöriga som kan och hinner hjälpa dig?”

Knappt hälften av intervjupersonerna (45 procent) tror att de om 15 år kan få hjälp av anhöriga; Tabell 3.

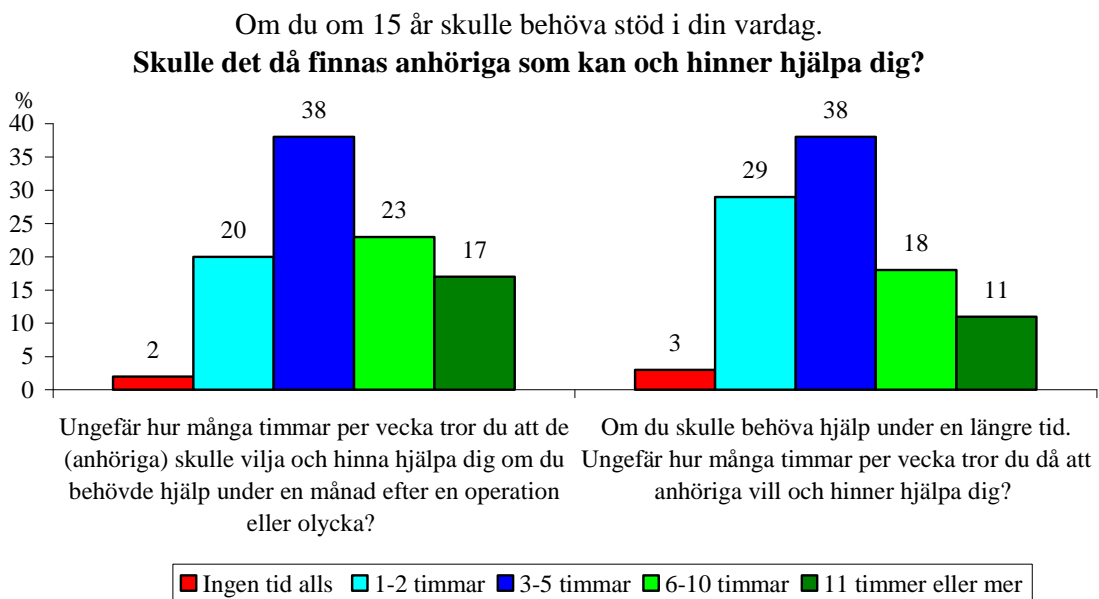
Det är stora ålderskillnader. I den yngsta gruppen är det en majoritet som tror att de kan få det. Med stigande ålder minskar den andel som tror att de kan få hjälp av anhöriga om 15 år.

Ju fler närstående som intervjupersonerna har i Eskilstuna, desto fler tror att det om 15 år finns anhöriga eller vänner som kan och hinner hjälpa dem.

De som tror att de om 15 år har anhöriga som kan och hinner hjälpa dem svarade på hur många timmar per vecka som de tror att de kan få hjälp.

Om det bara gäller en månad tror 40 procent att de kan få hjälp sex timmar eller mer per vecka; Tabell 4 och 6.

Om det gäller en längre tid så är det 29 procent som räknar med att kunna få hjälp minst sex timmar i veckan; Tabell 4 och 7.

Den tekniska utvecklingen

Positivt med utveckling av tekniska hjälpmedel

De flesta i Eskilstuna (89 procent) tycker att det är en mycket eller ganska bra utveckling att det skapas allt fler tekniska hjälpmedel som gör att man kan klara sig själv i vardagen, 60 procent svarar mycket bra utveckling; Tabell 21.

Oberoende av ålder och kön är det en majoritet som anser att det är en mycket bra utveckling.

Positivt med digital förändring

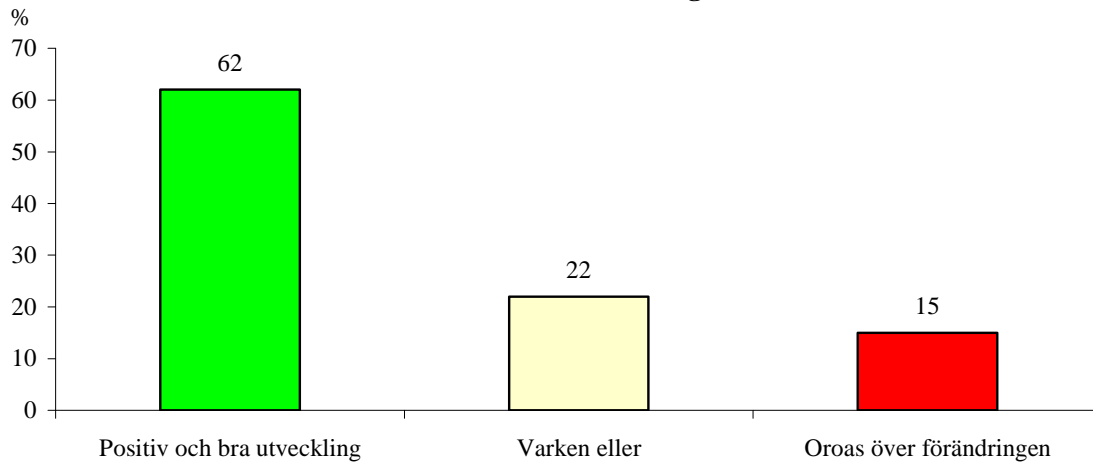
En majoritet (62 procent) anser att det är en positiv och bra förändring att allt mer nu kan göras digitalt med hjälp av Internet eller med tekniska hjälpmedel; Tabell 22.

Utvecklingen ger bättre kvalitet på vård och omsorg

Drygt hälften av invånarna i Eskilstuna (55 procent) tror att den tekniska utvecklingen leder till bättre kvalitet på vård och omsorg; Tabell 23.

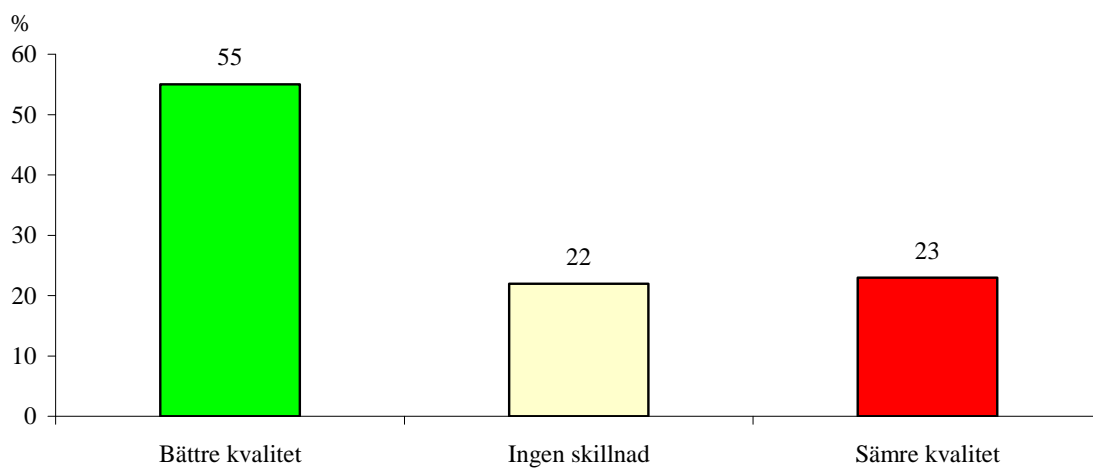

Allt mer kan nu göras digitalt med hjälp av Internet eller tekniska hjälpmedel.
**Tycker du att det är en bra och positiv förändring
eller oroas du över utvecklingen?**

**Tror du att den tekniska utvecklingen leder till
bättre eller sämre kvalitet på vård och omsorg?**

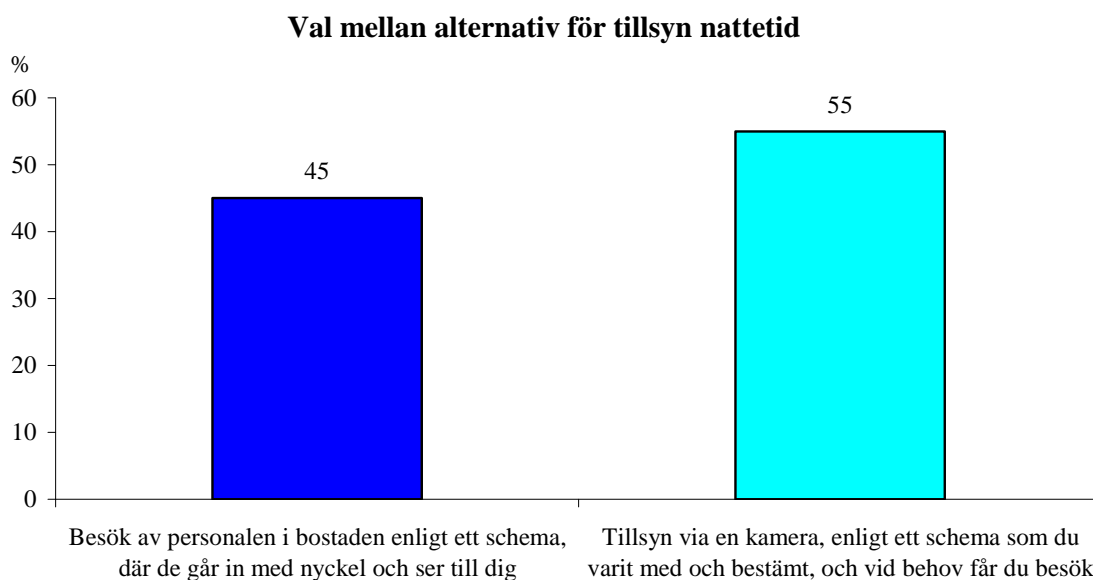

Organisation för tillsyn nattetid

Tillsyn nattetid kan ske genom besök av personalen i bostaden enligt ett schema, där de går in med nyckel och ser till den vårdbehövande.

Ett alternativ är tillsyn via en kamera i bostaden där personalen enligt ett schema, som den vårdbehövande själv varit med och bestämt, ser efter om det behövs hjälp. Vid behov kommer de och besöker/hjälper.

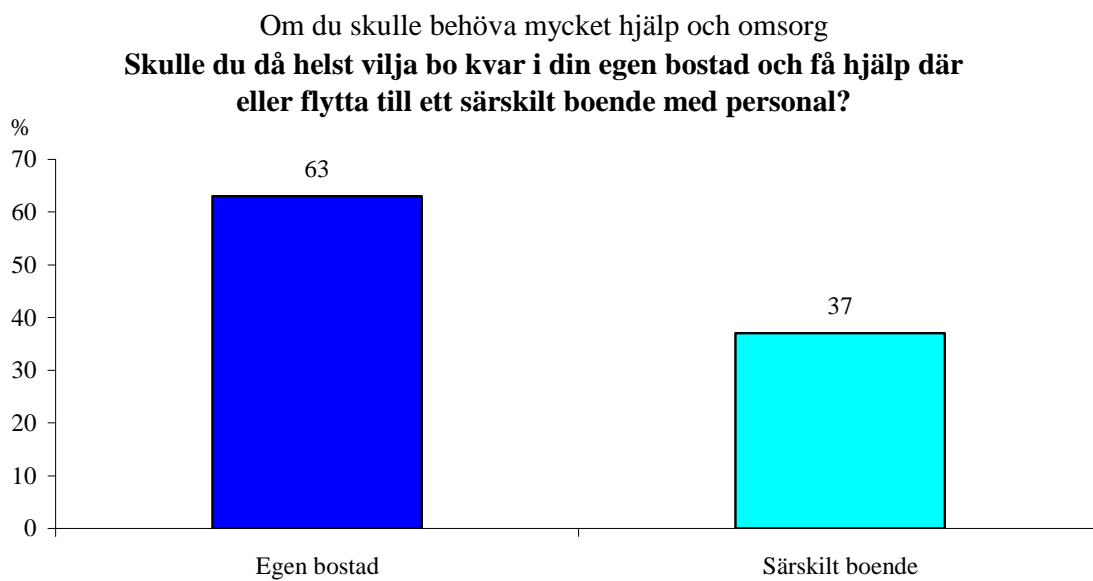
Eskilstunabornas preferenser är delade. Drygt hälften (55 procent) föredrar vid vårdbehov att övervakas av en kamera för att få hjälp och besök när det uppstår behov; Tabell 24. Men många (45 procent) föredrar att få besök i bostaden nattetid enligt ett fastställt schema.

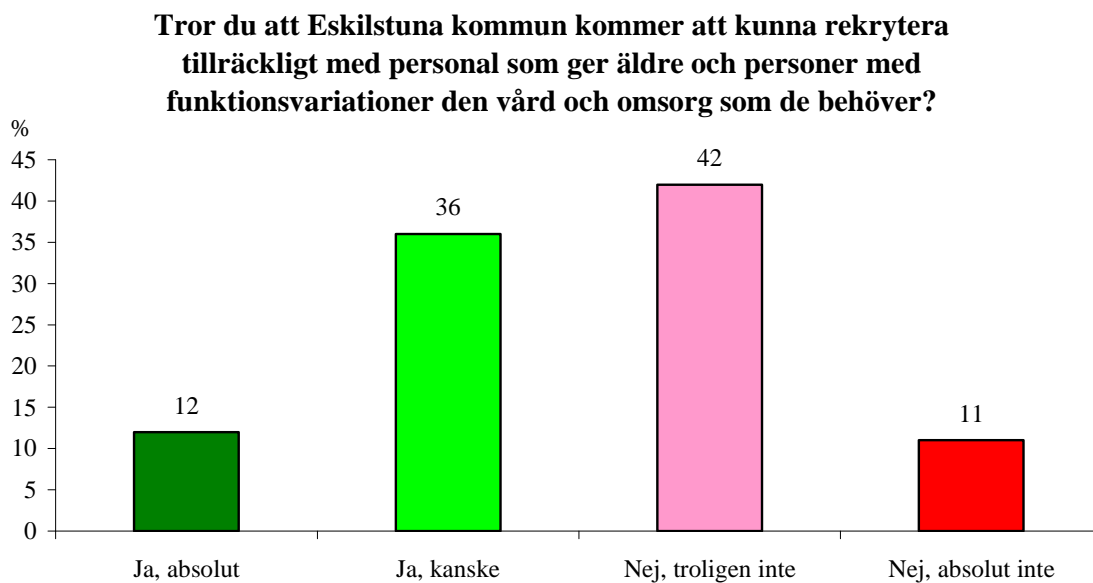
Egen bostad eller särskilt boende

Om de skulle behöva mycket hjälp och omsorg vill en majoritet i Eskilstuna (63 procent) helst bo kvar i egen bostad och få den där; Tabell 25. Det är bara en av tre (37 procent) som föredrar att flytta till särskilt boende med personal.

Möjlighet att rekrytera personal till 80+

53 procent tvivlar på möjligheten att rekrytera personal
En majoritet i Eskilstuna (53 procent) tvivlar på att Eskilstuna kommun år 2035 kommer att kunna rekrytera tillräckligt med personal så att äldre och personer med funktionsvariationer får den vård och omsorg som de behöver; Tabell 26.

Betyg på alternativa hjälpaktörer

Högst betyg till anhörigvård och kommunal vård

Intervjupersonerna ombads att betygsätta hur de tror att deras föräldrar och andra närstående skulle uppskatta hjälp från fyra alternativ.

Det svarade på en skala mellan 1=mycket dåligt och 5=mycket bra. Skalan balanserar på den neutrala mittpunkten 3, betyg över 3 innebär en positiv uppskattning. Svaren sammanfattas i Tabell 27.

59 procent positiva till anhörigvård

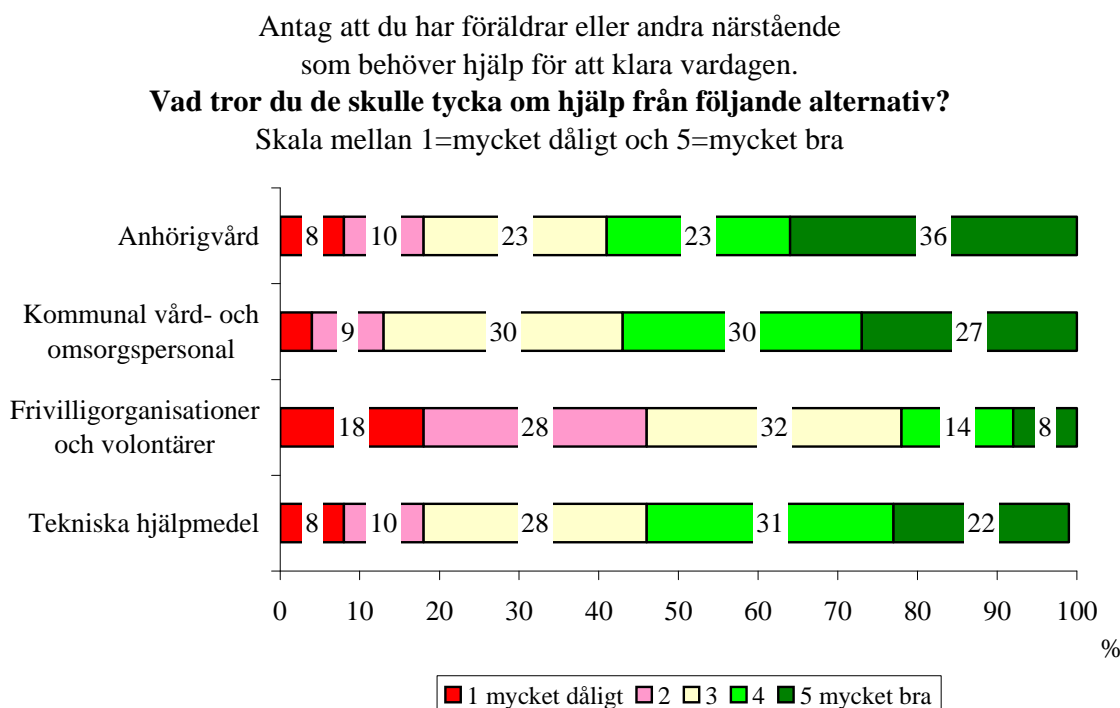
Flest eskilstunabor (59 procent) är positiva till anhörigvård; Tabell 27 och 28. En av tre (36 procent) ger det högsta betyget 5. Medelbetyget är 3,7.

59 procent positiva till kommunal vård- och omsorgspersonal

På andra plats kommer kommunal vård- och omsorgspersonal. Det är 57 procent som är positiva till dem; Tabell 27 och 29. En av fyra (27 procent) ger betyget 5. Medelbetyget är 3,7.

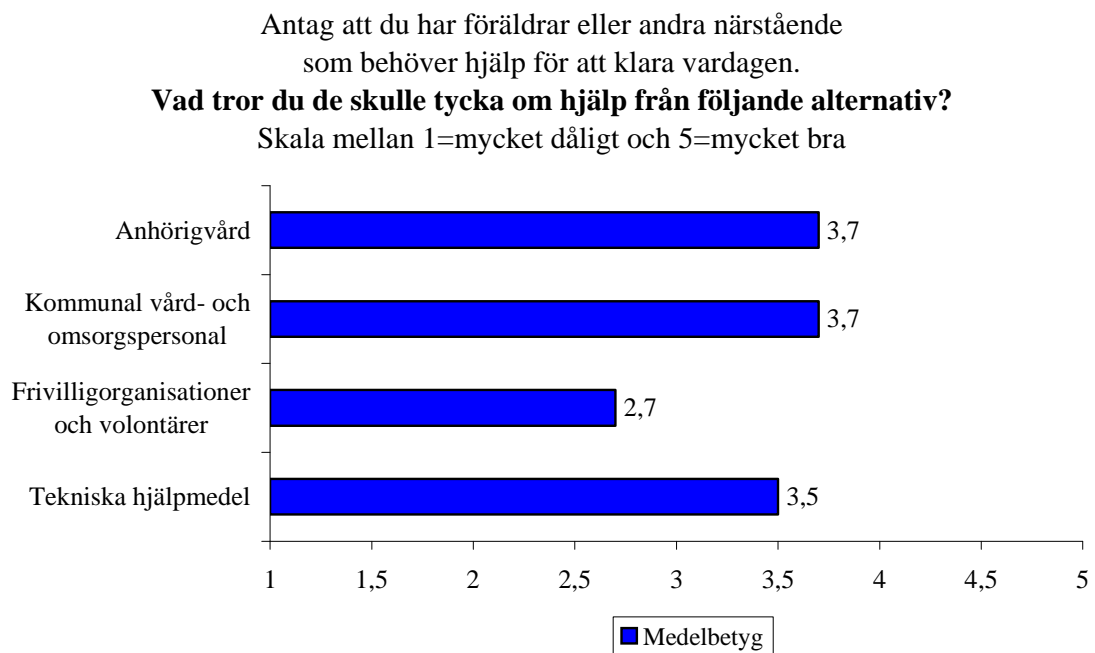
53 procent positiva till tekniska hjälpmedel

Det är 53 procent som är positiva till tekniska hjälpmedel; Tabell 27 och 31. En av fem (22 procent) ger betyget 5. Medelbetyget är 3,5.

Lägst betyg till frivilligorganisationer och volontärer

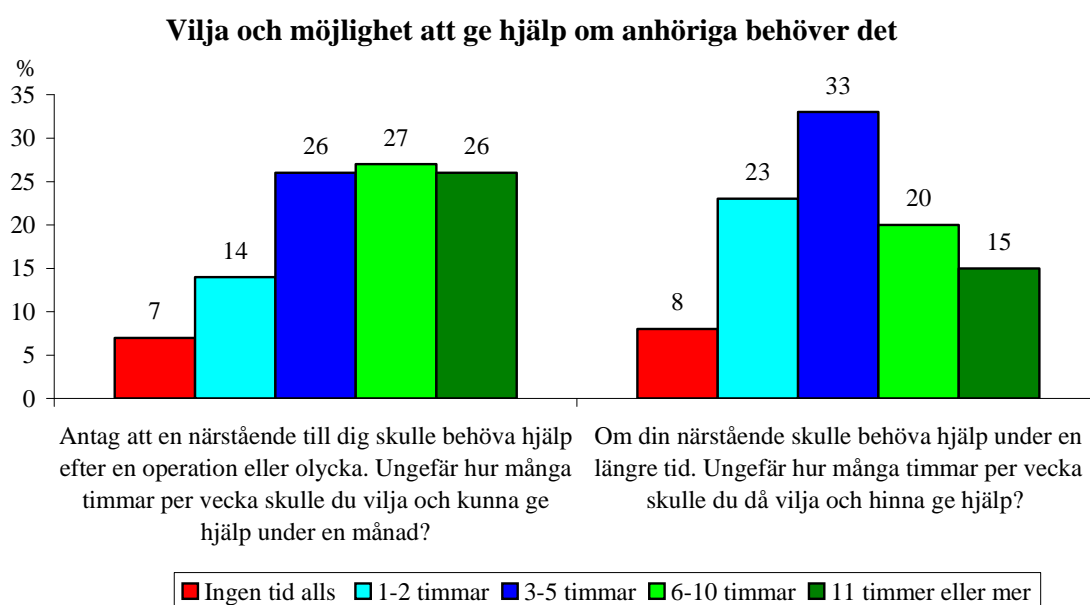
Frivilligorganisationer och volontärer får betydligt lägre betyg än andra alternativ. Genomsnittsbetyget (2,7) ligger under skalans neutrala mittpunkt, dvs. är negativt Tabell 27 och 31. Det är bara 22 procent som är positiva till Frivilligorganisationer och volontärer; Tabell 27 och 30.

Vilja och möjlighet att hjälpa anhöriga

Om anhöriga har hjälpbehov under en månad tror en majoritet (53 procent) att de vill och kan hjälpa en anhörig sex timmar eller mer per vecka; Tabell 32 och 33.

Om det gäller en längre tid så är det 35 procent som räknar med att kunna ge hjälp minst sex timmar i veckan; Tabell 32 och 34.

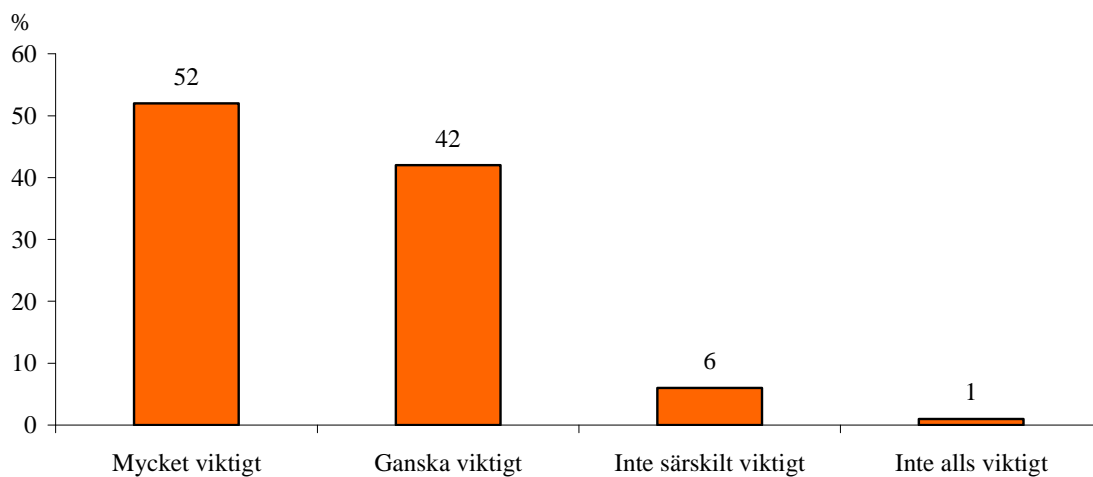

Planering för behov av vård- och omsorg

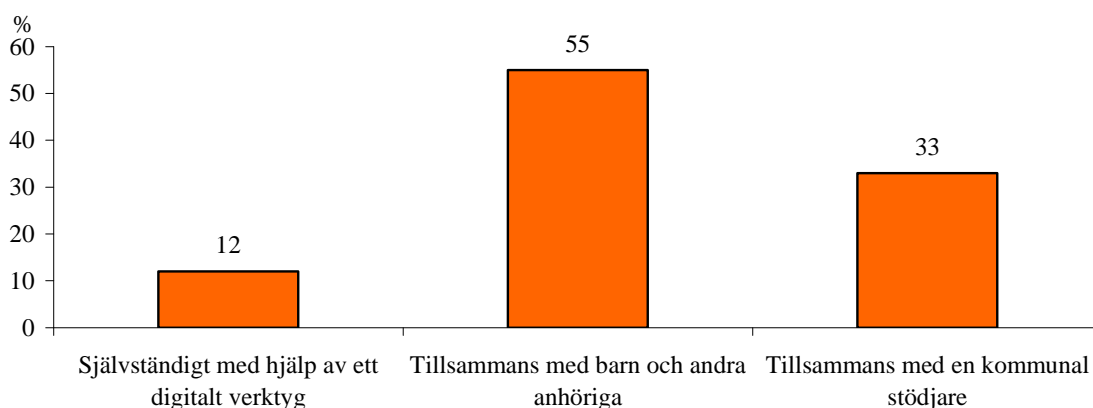
94 procent: viktigt att äldre personer planerar

Nästan alla i Eskilstuna (94 procent) anser att det är mycket eller ganska viktigt att äldre planerar för hur de skall klara sin vardag om eller när de får behov av vård och omsorg; Tabell 35. En majoritet (52 procent) anser att det är mycket viktigt.

Hur viktigt är det att äldre personer planerar för hur de skall klara sin vardag om/när de får behov av vård och omsorg?

Hur tycker du att planeringen (av äldres vård- och omsorgsbehov) skall göras?

55 procent: bör planera med barn och andra anhöriga
Intervjupersonerna tog ställning till tre alternativ för hur planeringen kan gå till.

En majoritet (55 procent) tycker att de äldre skall planera sitt vård- och omsorgsbehov tillsammans med barn och andra anhöriga; Tabell 36.

Visioner och målbilder

Eskilstuna kommun har fyra målbilder för hur kommunens vård och omsorg skall fungera år 2035.

Målbild 1

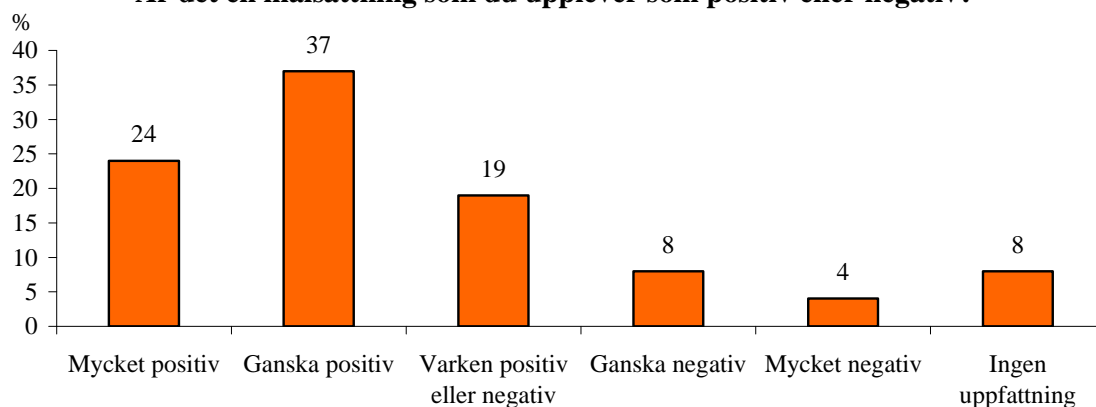
Målbild: År 2035 har vård och omsorgsnämnden utvecklat samverkan och strukturer som stödjer invånarna att ta ansvar för sin egen och andras trygghet.

En majoritet (61 procent) upplever målbild 1 som mycket eller ganska positiv, 24 procent svarar mycket positiv; Tabell 37. Det är 51 procent som tror att den kommer att innebära stora förändringar; Tabell 38.

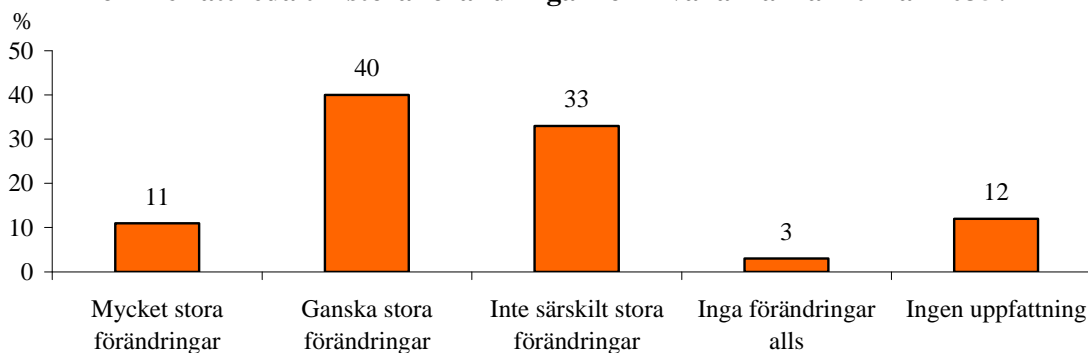
År 2035 har vård och omsorgsnämnden utvecklat samverkan och strukturer som stödjer invånarna att ta ansvar för sin egen och andras trygghet.

Är det en målsättning som du upplever som positiv eller negativ?

Tror du att den målsättningen (Målbild 1) kommer att leda till stora förändringar för invånarna fram till år 2035?

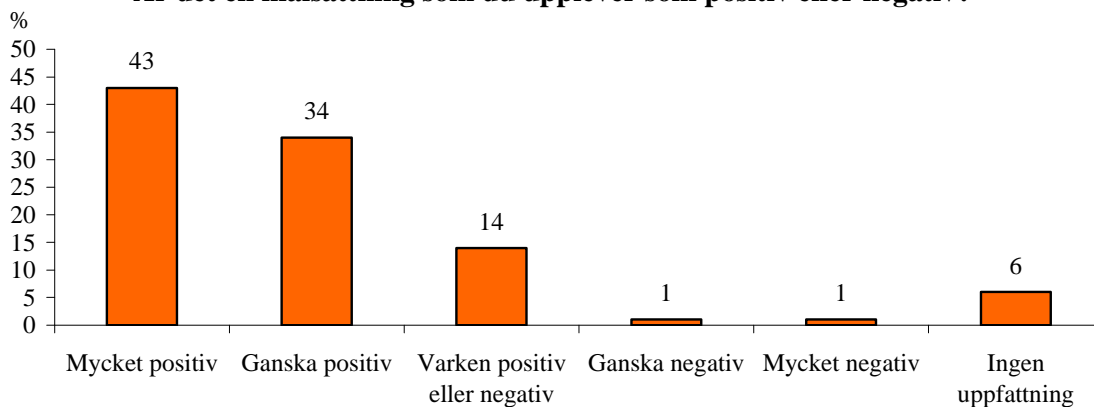
Målbild 2

Målbild: 2035 är kommunen ledande på att skapa väl fungerande team där den enskilde invånaren är teamets viktigaste deltagare.

En stor majoritet (77 procent) upplever målbild 2 som mycket eller ganska positiv, 43 procent svarar mycket positiv; Tabell 39. Det är (54 procent) som tror att den kommer att innebära stora förändringar; Tabell 40.

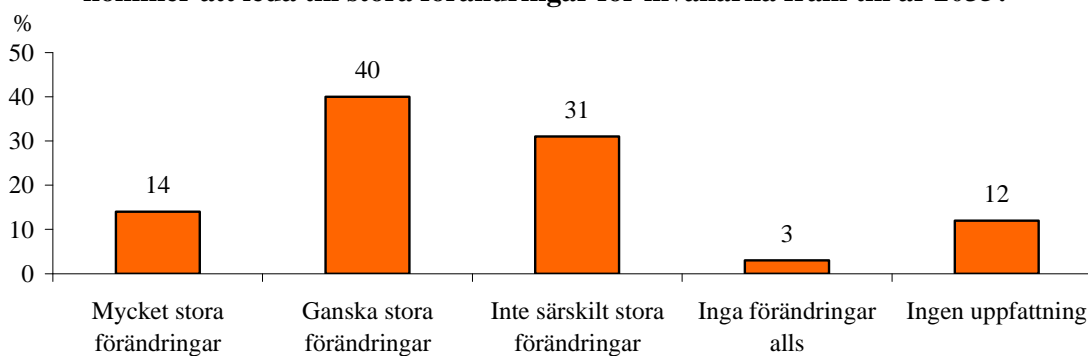

År 2035 har vård och omsorgsnämnden utvecklat samverkan och strukturer som stödjer invånarna att ta ansvar för sin egen och andras trygghet.
Är det en målsättning som du upplever som positiv eller negativ?

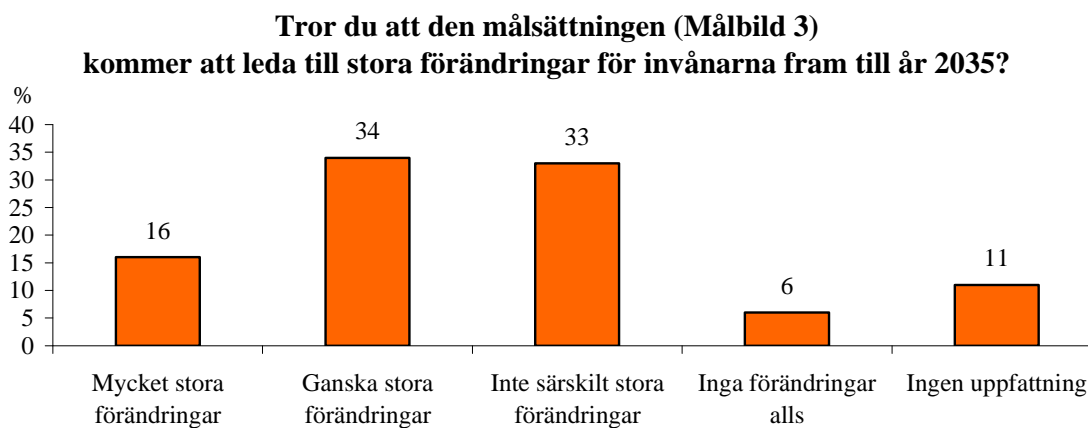
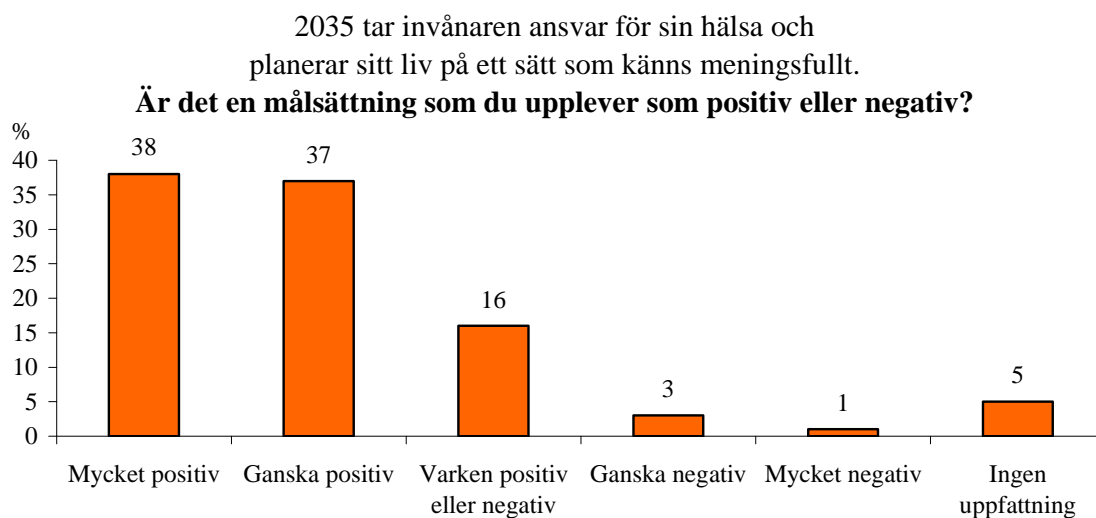
Tror du att den målsättningen (Målbild 2) kommer att leda till stora förändringar för invånarna fram till år 2035?

Målbild 3

Målbild: 2035 tar invånaren ansvar för sin hälsa och planerar sitt liv på ett sätt som känns meningsfullt.

Tre av fyra (75 procent) upplever målbild 3 som mycket eller ganska positiv, 38 procent svarar mycket positiv; Tabell 41. Det är (50 procent) som tror att den kommer att innebära stora förändringar; Tabell 42.

Målbild 4

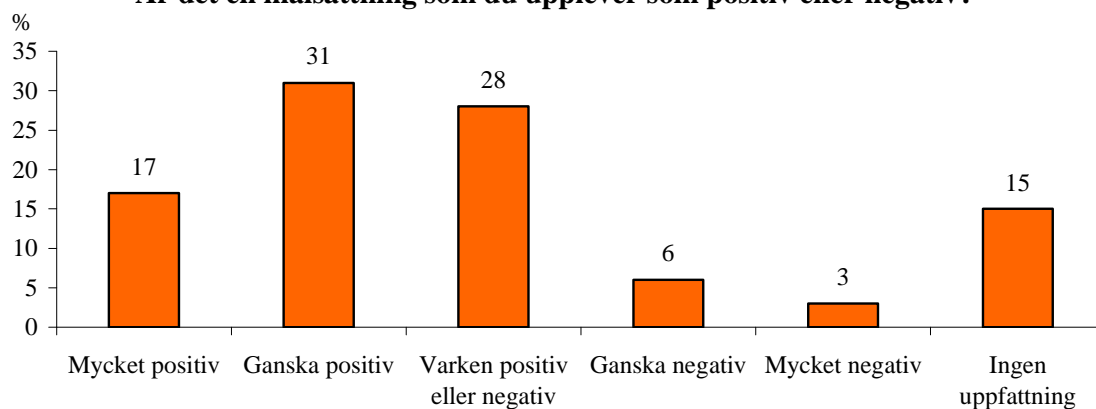
Målbild : 2035 har traditionella tjänster och rutiner inom vård- och omsorgsområdet ersatts av nya yrkesroller och arbetssätt.

Ungefär varannan (48 procent) upplever målbild 4 som mycket eller ganska positiv, 17 procent svarar mycket positiv; Tabell 43. Det är (53 procent) som tror att den kommer att innebära stora förändringar; Tabell 44.

2035 har traditionella tjänster och rutiner inom vård- och omsorgsområdet ersatts av nya yrkesroller och arbetssätt.

Är det en målsättning som du upplever som positiv eller negativ?

Tror du att den målsättningen (Målbild 4) kommer att leda till stora förändringar för invånarna fram till år 2035?

